

Efekti socijalne usporedbe na društvenim mrežama i statusa identiteta na zadovoljstvo slikom tijela kod adolescenata

Božić, Ivana

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:789096>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-22**



Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)



Sveučilište u Rijeci
Filozofski fakultet u Rijeci
Diplomski studij psihologije

Ivana Božić

**Efekti socijalne usporedbe na društvenim mrežama i
statusa identiteta na zadovoljstvo slikom tijela kod
adolescenata**

Diplomski rad

Rijeka, 2021.

Sveučilište u Rijeci
Filozofski fakultet u Rijeci
Diplomski studij psihologije

Ivana Božić

**Efekti socijalne usporedbe na društvenim mrežama i
statusa identiteta na zadovoljstvo slikom tijela kod
adolescenata**

Diplomski rad

Mentor: izv. prof. dr. sc. Sanja Smojver-Ažić

Rijeka, 2021.

IZJAVA

Izjavljujem pod punom moralnom odgovornošću da sam diplomski rad izradila samostalno, znanjem stečenim na Odsjeku za psihologiju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci, služeći se navedenim izvorima podataka i uz stručno vodstvo mentorice *izv. prof. dr. sc. Sanja Smojver Ažić*.

Rijeka, rujan 2021.

SAŽETAK

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati efekte korištenja društvenih mreža, socijalne usporedbe na istima i dimenzija identiteta na zadovoljstvo slikom tijela i to u prijelaznim životnim razdobljima kao što je odluka o upisu na fakultet te prilagodba na studentski život. U istraživanju je sudjelovalo 178 učenika trećih i četvrtih razreda srednjih škola (Gimnazija i strukovna škola Jurja Dobrile Pazin, Prva sušačka hrvatska gimnazija u Rijeci, Gimnazija Eugena Kumičića Opatija) i 178 studenata prvih godina preddiplomskih studija (sveučilišta u Rijeci, Puli, Zagrebu, Zadru i Osijeku) prosječne dobi 18,49, od čega 72 mladića i 281 djevojka, dok su troje ispitanika označili „ostalo“. *Online* putem prikupljeni su podaci koristeći Upitnik demografskih podataka, Upitnik učestalosti korištenja društvenih mreža, Skalu razloga korištenja društvenih mreža, Skalu socijalne usporedbe i traženja povratnih informacija, Upitnik procesa razvoja identiteta te Upitnik zadovoljstva slikom tijela adolescente i odrasle.

Analizom dobivenih podataka dobiveno je kako najviše ispitanika koristi društvene mreže 3 do 4 sata dnevno s umjerenom izraženosti socijalne usporedbe i traženja povratnih informacija. Najčešći razlozi korištenja društvenih mreža bili su kontakt s trenutnim prijateljima, osjećaj povezanosti te objavljivanje vlastitih i gledanje tuđih fotografija i upoznatost s događajima. Dobivene su značajne, niske do srednje, negativne povezanosti između socijalne usporedbe i traženja povratnih informacija sa zadovoljstvom slikom tijela, a pozitivne povezanosti između socijalne usporedbe i traženja povratnih informacija s učestalosti korištenja društvenih mreža te s dimenzijom istraživanja. Također, dobivena je pozitivna povezanost razloga korištenja društvenih mreža informiranje sa socijalnom usporedbom. Dobiveno je kako djevojke učestalije koriste društvene mreže od mladića, više sudjeluju u istraživanju identiteta, no mladići pokazuju veće zadovoljstvo slikom tijela nego djevojke. Srednjoškolci provode više vremena na društvenim mrežama od studenata, a studenti više istražuju vlastit identitet od srednjoškolaca. Sukladno tome, s obzirom na statuse identiteta, dobiveno je kako osobe u statusu moratorija imaju niže zadovoljstvo vlastitim izgledom od onih u zatvorenom identitetu. Učestalost korištenja društvenih mreža, razlozi korištenja društvenih mreža (povezanost i informiranje) te dimenzije identiteta istraživanje i predanost značajni su prediktori socijalne usporedbe i traženja povratnih informacija. Naposljetku je dobiveno kako su učestalosti korištenja društvenih mreža, socijalna usporedba i traženje povratnih informacija i predanost identitetu značajni prediktori zadovoljstva slikom tijela.

Ključne riječi: adolescencija, slika tijela, socijalna usporedba, identitet, društvene mreže

SUMMARY- Effects of social comparison on social media and identity status on adolescents' body image satisfaction

This study aimed to examine the effects of the use of social media, social comparison on social media, and the dimensions of identity on body image satisfaction in transitional life periods such as college decisions and adjustment to student life. The study included 178 third and fourth-grade high school students (Gymnasium and Vocational School of Juraj Dobrila Pazin, First Sušak Croatian Gymnasium in Rijeka, Eugen Kumičić Gymnasium Opatija) and 178 first-year undergraduate students (universities in Rijeka, Pula, Zagreb, Zadar, and Osijek), the average age of 18.49, of which 72 boys and 281 girls, while 3 respondents marked "other". Data was collected *online* using Demographic data questionnaire, Frequency of using social networks Questionnaire, Scale of reasons for using social networks, Social comparison and feedback seeking scale, Ego Identity Process Questionnaire, Body-Esteem Scale for Adolescents and Adults. The analysis of the obtained data showed that the respondents use social media for an average of 3-4 hours a day with a moderate expression of social comparison and feedback-seeking. The most common reasons for using social media were: contact with current friends, a sense of connection, posting your own and looking at other people's photos, and familiarity with current events. Significant, low to medium, negative correlations were obtained between social comparison and feedback-seeking and body image satisfaction, positive correlations between social comparison and feedback-seeking, frequency of social media use, and the exploration dimension of identity, positive correlation between the reason for using social media - informing and social comparison and feedback-seeking. Research results show that girls use social media more often than boys, participate more in identity exploration, but boys show greater satisfaction with body image than girls. Research results showed that high school students spend more time on social media than university students, but university students are more involved in identity exploration. Accordingly, in terms of identity statuses, it was obtained that people in a moratorium have lower satisfaction with their appearance than those in a closed identity. The frequency of social media use, the reasons for using social networks (connectivity and information), and the dimensions of identity exploration and commitment are significant predictors of social comparison and feedback-seeking. Finally, it was found that the frequency of social media use, social comparison and feedback-seeking, and commitment to identity are significant predictors of satisfaction with body image.

Key words: adolescence, body image, social comparison, identity, social media

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
1.1. Adolescencija i formiranje identiteta.....	1
1.2. Adolescenti i društvene mreže.....	4
1.2.1. Razlozi korištenja društvenih mreža.....	4
1.2.2. Negativna iskustva prilikom korištenja društvenih mreža.....	6
1.3. Formiranje identiteta na društvenim mrežama.....	6
1.4. Socijalna usporedba.....	7
1.4.1. Socijalna usporedba na društvenim mrežama.....	9
1.5. Zadovoljstvo slikom tijela.....	10
1.6. Socijalna usporedba na društvenim mrežama, status identiteta i zadovoljstvo slikom tijela u adolescenciji.....	11
1.7. Cilj istraživanja.....	14
2. PROBLEMI RADA I HIPOTEZE.....	15
2.1. Problemi rada.....	15
2.2. Hipoteze.....	15
3. METODA.....	17
3.1. Sudionici.....	17
3.2. Mjerni postupci.....	17
3.3. Postupak istraživanja.....	21
4. REZULTATI.....	22
4.1. Iskustva (učestalost, razlozi, socijalno uspoređivanje i traženje povratnih informacija) prilikom korištenja društvenih mreža.....	22
4.2. Povezanost socijalne usporedbe, učestalosti i razloga korištenja društvenih mreža, statusa identiteta i zadovoljstva slikom tijela.....	24
4.3. Iskustva (učestalost, socijalno uspoređivanje i traženje povratnih informacija) prilikom korištenja društvenih mreža te zadovoljstvo slikom tijela, dimenzije i statusi identiteta s obzirom na dob i spol.....	26
4.4. Doprinos učestalosti i razloga korištenja društvenih mreža i dimenzija identiteta u objašnjenju socijalne usporedbe na društvenim mrežama.....	28
4.5. Socijalna usporedba i traženje povratnih informacija na društvenim mrežama i zadovoljstvo slikom tijela s obzirom na statuse identiteta.....	30
4.6. Doprinos dobi, spola, učestalosti korištenja društvenih mreža, socijalne usporedbe na društvenim mrežama i dimenzija identiteta u objašnjenju zadovoljstva slikom tijela.....	32
5. DISKUSIJA.....	34
5.1. Iskustva korištenja društvenih mreža kod adolescenata.....	34
5.2. Iskustva (učestalost, socijalno uspoređivanje i traženje povratnih informacija) prilikom	

korištenja društvenih mreža s obzirom na dob i spol.....	35
5.3. Učestalosti i razlozi korištenja društvenih mreža, dimenzije identiteta i socijalna usporedba	36
5.4. Statusi identiteta – razlike u socijalnoj usporedbi i zadovoljstvu slikom tijela	40
5.5. Doprinos dobi, spola, učestalosti korištenja društvenih mreža, socijalne usporedbe na društvenim mrežama i dimenzija identiteta u objašnjenju zadovoljstva slikom tijela.....	41
5.6. Prednosti, nedostaci, implikacije i prijedlozi za buduća istraživanja	44
6. ZAKLJUČAK	47
7. LITERATURA	48
8. PRILOZI	57

1. UVOD

1.1. Adolescencija i formiranje identiteta

Adolescencija je važno razdoblje života pojedinca ispunjeno brzim razvojnim promjenama i povećanim zahtjevima koje nam zadaje okolina, očekivanjima koje adolescenti često zadaju sami sebi, potrebom za zauzimanjem vlastitog stava, razvijanja stila ponašanja te težnja prema razvitku vlastitog identiteta (Lebedina-Manzoni i Lotar, 2011). Adolescencija se kao razvojno razdoblje često opisuje kao razdoblje “bure i oluje” koje je prekretnica i nepovratni prijelaz iz djetinjstva u odraslost. Osoba stječe nove doživljaje sebe i svojih fizičkih, mentalnih i emocionalnih sposobnosti, dok se naglasak stavlja na osjećaje vlastite individualnosti i osobne vrijednosti. Adolescencija je razvojna faza koja obuhvaća vremensko razdoblje približno između 10. i 22. godine života. Adolescencija se može promatrati i kao razdoblje tijekom kojeg se mladi pokušavaju prilagoditi na promjene koje donosi pubertet. Adolescenti se osjećaju drugačije od onog kako su se osjećali kao djeca i ta ih razlika zbunjuje. Adolescencija se najčešće dijeli u podfaze: ranu, srednju i kasnu adolescenciju (Rudan, 2004). Tijekom adolescencije se javljaju dva ključna razvojna zadatka koji se u tom razdoblju nastoje izvršiti, a to su upravo razvoj identiteta i uspostava autonomije te afilijacija i prihvaćenost od strane vršnjaka (Lacković-Grgin, 2005). Tjelesni izgled jedna je od istaknutih briga s kojom se adolescenti suočavaju. Sve izraženiji postaje raskorak između idealnog i percipiranog tjelesnog izgleda, s kojim su adolescenti često nezadovoljni te se smatraju neprivlačnima. Slika koju vide u zrcalu odstupa od njihovih ideala ljepote što u adolescentskim godinama ima iznimnu važnost (Erceg i Kuterovac-Jagodić, 2016). Adolescencija je razdoblje kada mladi aktivno izgrađuju svoju ličnost te se pokušavaju izražavati kroz odabir odjeće, glazbe, duljine i boje kose, a zatim kroz formiranje stavova, vrijednosti i mišljenja. Udaljavaju se od roditelja i postaju zainteresiraniji za svijet vršnjaka. Sustav vrijednosti mladih u razdoblju adolescencije je vrlo promjenjiv pa oni tako kada su okruženi obitelji vjeruju u tradicionalne vrijednosti iz poštovanja prema roditeljima, dok su u školskom okruženju otvoreniji prema promjenama, spremni učiti i iznositi mišljenje o novim stvarima (Daniel i sur., 2012). Mjesto gdje adolescenti često nalaze odgovore u pronalaženju sebe jesu vršnjačke grupe. Na temelju vršnjačkih reakcija oblikuje se i korigira fizički izgled i ponašanje kako se ne bi bitno razlikovali od ostalih članova, a takve korekcije i prilagodbe čine na temelju komentara, mišljenja i ponašanja vršnjaka te na taj način grade sliku o sebi, bilo pozitivnu ili negativnu. U ovom razvojnom razdoblju pripadanje grupi je vrlo važan čimbenik socijalnog i

emocionalnog razvoja adolescenta. Vršnjačke grupe imaju značajnu ulogu pri potrazi i utvrđivanju osobnog identiteta. One predstavljaju modele za učenje uloga i određuju standarde ponašanja u ulogama (Lacković-Grgin, 2005). Provodeći vrijeme s vršnjacima koji ga razumiju i pružaju mu pomoć i potporu adolescent će realnije i preciznije dati pravi smisao različitim životnim situacijama u kojima se nađe što će mu olakšati izgradnju osobnog identiteta. Pojedinaac će se u svom okruženju nastojati konformirati s očekivanjima vršnjaka i na taj način otkriti koje im uloge najviše odgovaraju, a pritom će izniman utjecaj imati reakcije vršnjaka na takva ponašanja i promjene. Razlog relativno velikog utjecaja vršnjaka na izgradnju identiteta svakako je njegova nestabilnost, nestalnost, difuznost i lomljivost budući da se on tek razvija (Đuranović, 2013).

Formiranje vlastitog identiteta započinje kada adolescenti započinju preispitivati, transformirati i reorganizirati svoja uvjerenja i ciljeve iz djetinjstva u skladu sa svojim talentima, interesima i sposobnostima te prepoznaju nove vrijednosti, uvjerenja te životne ciljeve i težnje. Dolazi do promjene s djetetovog konkretnog oblika mišljenja na adolescentsko, formalno mišljenje (Rudan, 2004). Važnu ulogu u stvaranju teorijske osnove razvoja identiteta imao je Erikson (1950, 1968). Neki ključni doprinosi njegove teorije u području razvoja adolescenata i razvoja identiteta uključuju koncept ego identiteta, razvojnu fazu „stvaranje identiteta nasuprot konfuzije uloge“, proces formiranja identiteta, krizu identiteta i fenomen psihosocijalnog moratorija. Pod ego identitetom Erikson (1968) upućuje na svjesni osjećaj individualne jedinstvenosti te nesvjesnu težnju za kontinuitetom iskustva. Proces formiranja identiteta uključuje sposobnost ega da sintetizira i integrira važne ranije identifikacije u novi, jedinstveni oblik. Stvaranje identiteta nasuprot konfuzije uloge označava petu od osam Eriksonovih razvojnih faza, koja dolazi do izražaja tijekom adolescencije te u kojoj adolescenti nastoje izbjeći konfuziju uloga te postići identitet. Možda je jedan od Eriksonovih najčešće korištenih koncepata onaj krize identiteta, što se odnosi na kritične prekretnice u životu pojedinca, u kojoj se razvoj može nastaviti samo novim usmjeravanjima (Kroger, 2006). Najutjecajnija empirijska razrada Eriksonove teorije identiteta je paradigma statusa identiteta Jamesa E. Marcie (1966). Marcia (1966) je razvoj identiteta konceptualizirao kao proces istraživanja i zalaganja ili predanosti, gdje se istraživanje odnosi na aktivno propitivanje različitih alternativa identiteta, a predanost ili zalaganje uključuje čvrst izbor u domeni identiteta. Marcia (1966) identificira četiri različita statusa kojima adolescenti pristupaju ulogama i vrijednostima koje definiraju identitet: pojedinci postignutog identiteta poduzeli su istraživanja značajnih životnih pravaca prije nego što su se obvezali za neki, dok

su se u statusu preuzetog ili zatvorenog identiteta formirale obveze bez značajnijih prethodnih istraživanja, često preuzimajući izbore i obveze od strane važnih drugih. U statusu moratorija adolescenti aktivno istražuju svoj identitet, ali još nisu preuzeli čvrste obveze, dok oni u difuznom statusu izgledaju nezainteresirani za pronalaženje osobno izražajnih uloga i vrijednosti odraslih i ne upuštaju se u istraživanje (Marcia, 1966). Erikson je psihosocijalni moratorij smatrao važnim razvojnim procesom u kojem mladi odrasli slobodno eksperimentiraju s različitim mogućim ulogama odraslih kako bi pronašli onu koja se čini jedinstvenom (Erikson, 1968). Statusi identiteta mogu se promatrati globalno, ali se procjenjuju i putem procesa istraživanja i predanosti u različitim domenama identiteta, na primjer, u odnosu na zanimanje, političke poglede, religiju, odnose s drugima, roditeljstvo i rodne uloge (Marcia, 1966).

Tijekom posljednjih nekoliko desetljeća razvijeno je nekoliko teorijskih modela kojima se želi proširiti rad Eriksona (1950) i Marcie (1966) kako bi se bolje zabilježio proces razvoja identiteta tijekom adolescencije. Jedan od prevladavajućih pristupa u literaturi je trofaktorski model koji su predložili Crocetti i suradnici (2008). Njihov pristup tvrdi kako se identitet oblikuje i modificira kontinuiranim uzajamnim djelovanjem triju kritičnih dimenzija identiteta: predanosti, dubinskog istraživanja i preispitivanja predanosti. Predanost se u ovom slučaju definira kao trajni izbor koji pojedinci donose u raznim domenama i osjećaj sigurnosti u te izbore. Dubinsko istraživanje događa se kada pojedinci svjesno proučavaju i razmišljaju o svojim trenutnim izborima i obvezama i traže dodatne informacije o njima, dok preispitivanje predanosti uključuje preispitivanje i usporedbu sadašnjih obveza s alternativama. Adolescenti mogu istražiti svoje trenutne izbore i obveze detaljnim istraživanjem i ako vjeruju da su njihovi izbori u skladu s njihovim ukupnim mogućnostima, talentima i potencijalima, tada su oni opravdani i potvrđeni. Ako detaljna istraživanja navedu adolescente da preispitaju svoje identitetske obveze, oni će tada usporediti svoje trenutne obveze s privlačnijim alternativama, a ako svoje prethodne izbore smatraju neadekvatnima, oni se revidiraju. Autori naglašavaju važnost sinteze identiteta za psihosocijalno funkcioniranje i prilagodbu adolescenata (Crocetti i sur., 2008). S obzirom na mnoštvo pritisaka i sukoba koje predstavlja moderno društvo, čini se da su poteškoće s razvojem identiteta čest problem današnje mladeži (Yang i sur., 2018). U usporedbi s prethodnim generacijama, pojedinci su sada suočeni sa sve većim brojem izbora o tome što cijene i kako žele živjeti, dijelom i zbog toga što je društvo postalo mnogo složenije, raznoliko i međusobno povezano (Berman i sur., 2004). Poteškoće u razvoju identiteta mogu biti posebno vidljive za

adolescente u doba utjecajnih promjena, kada je identitet manje čvrsto definiran među poznatim ljudima i kontekstima. Prijelaz na fakultet predstavlja jedno takvo razdoblje, a događa se u razdoblju kasne adolescencije. Ovaj prijelaz često za sobom povlači osjećaj gubitka i diskontinuiteta, jer studenti ostavljaju iza sebe poznata okruženja i socijalne potpore, često se nalaze i moraju priviknuti na novu okolinu udaljeni od kuće zbog čega gube dio prijašnjeg osjećaja pripadnosti i rekonstruiraju svoje znanje o sebi i svom okruženju (Chow i Healey, 2008).

1.2. Adolescenti i društvene mreže

Današnji adolescenti rođeni su u tehnološkom svijetu u kojem je gotovo sve digitalizirano. Oni ne poznaju svijet bez stotina televizijskih programa, internet im je glavni izvor informacija i zabave i bili bi izgubljeni bez mobitela. Razlika između današnjih i prijašnjih generacija najviše se očituje u načinu korištenja tehnologije. Iako su prethodne generacije koristile tehnologiju u slobodno vrijeme ili obavljajući različite zadatke, danas se ona kontinuirano koristi za druženje, edukaciju i zabavu, a sve više za međusobnu interakciju (Car, 2010). Život adolescenata bez interneta gotovo je nezamisliv. Intenzivno ga koriste za izvršavanje školskih obaveza, prikupljanje informacija, ali i komunikaciju. Društvene mreže imaju važnu ulogu u održavanju postojećih prijateljstava i uspostavljanju novih. One pružaju različite načine *online* komunikacije koje su fundamentalne za razvoj prijateljstava i tako olakšavaju vršnjačke interakcije (Glüer i Lohaus, 2016). Postoji lista najčešće korištenih društvenih mreža koje se ne mijenjaju posljednjih godina i to ukazuje u kojoj su mjeri društvene mreže danas zastupljene. Prema statističkim podacima u njih spadaju *Facebook*, *Instagram*, *Snapchat*, *Twitter*, *Linkedin* i sl. Za adolescente koji žive u razvijenim društvima, digitalna je tehnologija postala sastavni dio njihove kulture, edukacije te života općenito (Allen i sur., 2014).

1.2.1. Razlozi korištenja društvenih mreža

Podaci istraživanja pokazuju kako 96 % djece od 13 do 18 godina u Ujedinjenom Kraljevstvu ima korisničke račune na različitim društvenim mrežama (Coughlan, 2016), a tijekom posljednjeg desetljeća mladi ljudi sve više koriste takve tehnologije kao platforme za istraživanje identiteta. To su društveni prostori koji zagovaraju slobodu, privlače raznolik spektar sudionika, omogućuju komunikaciju između korisnika i pomažu okupljanju onih sa zajedničkim interesima (Noon, 2018). Mladi od 11 do 18 godina starosti dnevno su u prosjeku

čak i do 11 sati izloženi elektroničkim medijima. Dan nerijetko započinju i završavaju provjeravanjem vlastitih računa i profila na društvenim mrežama (Shapiro i Margolin, 2014). Bonds-Raacke i Raacke (2010) ističu 3 značajne dimenzije koje ukazuju na najčešće razloge korištenja društvenih mreža: informacijsku dimenziju (objava socijalnih funkcija, uvid u događaje, dijeljenje osobnih informacija, akademske svrhe, objava/gledanje slika), dimenziju prijateljstva (kontakt sa starim prijateljima, kontakt sa sadašnjim prijateljima, lociranje starih prijatelja) te dimenziju povezanosti (romantično upoznavanje, stvaranje novih prijateljstava, osjećaj povezanosti). Kada se razmatra sadržaj internetskih aktivnosti u koje su uključeni mladi ljudi u Hrvatskoj, kao razlog korištenja društvenim mrežama najviše sudionika (90,6%) navodi komunikaciju s prijateljima koje poznaju uživo. Slijede zabava i opuštanje(81,9%), saznavanje informacija o temama koje zanimaju tu osobu (68,3%), održavanje kontakata s prijateljima i/ili članovima obitelji koji žive daleko (63,9%), saznavanje događanja u državi i svijetu (52,2%), lakše praćenje događaja u životu prijatelja (48,3%), lakše obavljanje domaće zadaće i/ili učenje (43,5%), upoznavanje novih ljudi(30,9%) te komunikacija s prijateljima koje ne poznaju uživo (25,2%) (Buljan Flander i sur., 2020). Konkretnije, Buljan Flander i suradnici (2020) su pokazali kako najviše hrvatskih srednjoškolaca koristi društvenu mrežu *You-Tube* za gledanje videozapisa i slušanje glazbe, zatim slijedi aplikacija *Instagram* na kojoj gledaju objavljene fotografije poznanika, dopisuju se i objavljuju vlastite fotografije, nakon čega dolaze aplikacije za dopisivanje i kontakt s drugima, primjerice *WhatsApp* ili *Messenger*, dok za čitanje aktualnih vijesti koriste *Facebook*. Kako pokazuju Espinoza i Juvonen (2011), najčešće aktivnosti tinejdžera na društvenim mrežama su provjeravanje i pismeni odgovor na komentare drugih (81%), uređivanje njihove stranice profila (npr. dodavanje fotografija; 60%), i pregledavanje tuđih fotografija (46). %. Veliki naglasak stavlja se na održavanje prijateljstva koja mlađe adolescente motiviraju na korištenje društvenih medija (Espinoza i Juvonen, 2011.). Mladi koji koriste društvene mreže imaju priliku stvoriti sliku o sebi putem društvenih mreža i pokazati svoje idealno ja, a kako je ovo optimalna prezentacija sebe, to dovodi do pozitivnih osjećaja i veće razine samopoštovanja. Ovakav način korištenja društvenih medija sugerira svijest o važnosti dobrog izgleda na takvim web stranicama, a kao rezultat korištenja društvenih medija tinejdžeri češće ulažu u vlastiti prikaz i nauče se predstavljati drugima. Društvene mreže mogu poboljšati samopoštovanje, uključujući percepciju fizičkog izgleda, odnosa s drugima i romantičnih veza, pogotovo kada osoba primi pozitivne povratne informacije od svojih vršnjaka, prijatelja na društvenim mrežama (Jerončić Tomić i sur., 2020).

1.2.2. Negativna iskustva prilikom korištenja društvenih mreža

Na adolescente se gleda kao na ranjivu skupinu u terminima razvoja problematičnih oblika korištenja interneta. Budući da su upravo oni najčešći i najintenzivniji korisnici, većina njih je svakodnevno *online* te su u usporedbi s općom populacijom češće uključeni u brojne *online* aktivnosti. S obzirom na to da su djetinjstvo i adolescencija ključna formativna razdoblja razvoja, zloupotreba interneta u toj dobi može biti štetnija nego u kasnijoj dobi, a štetan se utjecaj može odraziti na kvalitetu socijalnih veza s obitelji, prijateljima i na iskustva značajna za tu dob (Škařupová i sur., 2016). Uz mnoge prednosti upotrebe interneta, javljaju se rizici poput narušene privatnosti i sigurnosti, internetskoga kriminala, internetskog nasilja te raširenosti neprimjerenih sadržaja. Izloženost *online* rizicima može imati dugotrajne i intenzivne negativne posljedice za svaku osobu, a poglavito za mlade, koji rizike ne sagledavaju uvijek kritički, a nerijetko ih nisu ni svjesni (Vejmelka i sur., 2017). Korištenje društvenih mreža može ometati svakodnevno funkcioniranje, što posebice može biti problematično za mlađu dob, koja ima niže sposobnosti samokontrole (Espinoza i Juvonen, 2011). Istraživanja na ovom području na skupini adolescenata važna su za razumijevanje ponašanja mladih u virtualnom okruženju, osmišljavanje pravodobnih strategija prevencije te otkrivanje i pravodobni tretman *online* rizičnih ponašanja (Vejmelka i sur., 2017).

1.3. Formiranje identiteta na društvenim mrežama

Adolescenti zapravo *online* rade isto što čine i u ostalim oblicima javnog života kojima imaju pristup: druže se, natječu za socijalni status, predstavljaju sebe i riskiraju kako bi procijenili granice socijalnog svijeta (Peck, 2008). Utvrđeno je da je upotreba društvenih medija usko povezana s formiranjem identiteta adolescenata (Yang i sur., 2018). Adolescenti putem društvenih mreža aktivno istražuju nove oblike samoizražavanja, razvoja identiteta i socijalne interakcije. Internet i društvene mreže im postaju neograničeno okruženje za eksperimentiranje s vlastitim identitetom i istraživanje kako se uklapaju u svijet oko sebe (Car, 2010). Teorija jedinstva samopoimanja (Valkenburg i Peter, 2011) tvrdi da internet pruža adolescentima priliku da eksperimentiraju sa svojim identitetom i dobiju povratne informacije, kao i potvrdu od drugih, što zauzvrat može povećati jasnoću njihovog samopoimanja. *Web* stranice društvenih mreža pružaju tinejdžerima brojne mogućnosti da istražuju svoj identitet, provode socijalne usporedbe i predstavljaju svoje idealno ja (Valkenburg i Peter, 2011). Učenje upravljanja dojmovima, dobivanje povratnih informacija o svojim postupcima i prilagođavanje zajednici svojim ponašanjem ključna je društvena

vještina stečena iskustvom. Različita društvena okruženja, uključujući on -line, pomažu tinejdžerima da razviju ovu vještinu. (Car, 2010). Aktivnost na društvenim mrežama, kao i predstavljanje vlastitog profila pozitivno je povezano s percepcijom podrške prijatelja, što doprinosi većem samopoštovanju (Yang i sur., 2018). Mladi kroz društvene mreže istražuju i eksperimentiraju sa svojim identitetom, a istraživanja opažaju da je najvažniji motiv za takve eksperimente samoispitivanje, putem kojeg istražuju reakcije drugih i dobivaju povratne informacije, a korisnici društvenih mreža smatraju kako te platforme olakšavaju pronalazak prijatelja i stvaranje novih odnosa i kontakata (Wang i sur., 2019).

1.4. Socijalna usporedba

Ljudi imaju stalnu potrebu da procjenjuju svoje sposobnosti i ispituju valjanost svojih mišljenja. Leon Festinger (1954) je razvio Teoriju socijalnog uspoređivanja koja sugerira da ljudi imaju potrebu definirati svoj napredak i položaj u životu te stoga često traže standarde s kojima bi se mogli usporediti. Socijalnu je usporedbu definirao kao proces kojim pojedinac procjenjuje svoje misli, osjećaje, ponašanje i sposobnosti u odnosu na druge ljude. Pojedinci imaju urođeni instinkt za stjecanje točnog i stabilnog samopoštovanja, a u nedostatku objektivnih kriterija ili zbog neizvjesnosti o tome što se nalazi u danom području, traže od drugih bliskih i važnih ljudi da procijene svoje sposobnosti i mišljenja. Socijalne usporedbe su važan mehanizam samospoznaje i mogu imati dubok utjecaj na naše prosudbe, iskustva i ponašanje, uključujući samopoimanje osobe, razinu aspiracije i osjećaje blagostanja (Corcoran i sur., 2011). U svom radu na identitetu Erikson (1968) je opisao da se proces formiranja identiteta najbolje može vidjeti u ustrajnom adolescentnom nastojanju da definiraju, predefiniiraju i redefiniiraju sebe i jedni druge u često nemilosrdnoj usporedbi. Teorija socijalne usporedbe razlikuje dvije vrste socijalnih usporedbi; socijalne usporedbe prema gore, odnosno uzlazne socijalne usporedbe koje se događaju kada se pojedinci uspoređuju s nekim za koga vjeruju da su u boljem položaju od njih samih, a socijalne usporedbe prema dolje, odnosno silazne socijalne usporedbe događaju se kada se pojedinci uspoređuju s nekim za koga smatraju da je lošiji od njih samih. Ako je ljudima cilj odrediti što znači biti izvrstan, upustit će se u uzlaznu socijalnu usporedbu, a često, kada pokušavamo procijeniti kako stojimo u osobini koja nam je jako važna, također se služimo socijalnom usporedbom, ali silaznom kako bismo nahranili svoj ego. Ovakva upotreba silazne socijalne usporedbe s drugima koji su slabiji od nas u određenoj osobini ili sposobnosti je strategija samozaštite koja jača naše samopoštovanje (Aronson i sur., 2005). Festinger (1954) je

sugerirao da bi usporedbe prema gore mogle proizvesti negativne posljedice, poput smanjenog samopoštovanja, dok bi usporedbe prema dolje mogle proizvesti pozitivne posljedice, poput povećanog samopoštovanja. Također, Festinger (1954) sugerira da se ponašanja u socijalnoj usporedbi mogu javiti u dva primarna oblika - usporedbi sposobnosti i usporedbi mišljenja. Socijalne usporedbe sposobnosti podrazumijevaju usporedbu postignuća i uspješnosti (Yang i sur., 2018), a javljaju se kada pojedinci žele utvrditi koliko dobro rade u odnosu na druge (Festinger, 1954). Socijalna usporedba mišljenja uključuje usporedbu nečijih uvjerenja i preferencija s drugima (Suls i sur., 2000). Brojni autori (Festinger, 1954, Park i Baek, 2018, Suls, i sur., 2000) navode da je čin socijalne usporedbe sposobnosti osuđujući i utemeljen na konkurenciji, dok je socijalna usporedba mišljenja neosuđujuća i utemeljena na informacijama. Kad se ljudi uključe socijalnu usporedbu sposobnosti, ciljne osobe s kojima se uspoređuju vide kao konkurente i procjenjuju jesu li njihove vlastite izvedbe ili postignuća superiornije ili inferiornije. Suprotno tome, tijekom socijalne usporedbe mišljenja utemeljene na informacijama, pojedinci na ciljeve usporedbe gledaju kao na doušnike, savjetnike ili uzore (Festinger, 1954, Park i Baek, 2018). Prilikom usporedbe mišljenja, umjesto superiornosti i inferiornosti, prate se sličnosti i razlike stavova, uvjerenja i vrijednosti između sebe i ciljnih osoba i određuju žele li i mogu li prilagoditi svoje perspektive (Festinger, 1954). Istraživanja su uglavnom izvijestila o negativnim psiho-emocionalnim implikacijama osuđujuće socijalne usporedbe sposobnosti, uključujući negativne poglede na sebe, negativne emocije i simptome depresije. Socijalna usporedba mišljenja, odnosno ne osuđujuća socijalna usporedba, povezana je s boljom socijalnom prilagodbom među studentima (Yang i sur., 2018), kao i nižim razinama zavisti i depresije, a time i većim životnim zadovoljstvom (Park i Baek, 2018). Važan zaključak o tome što stoji u pozadini takvih razlika je upravo to da socijalna usporedba mišljenja i socijalna usporedba sposobnosti uključuju različite introspektivne procese, ruminaciju i refleksiju (Trapnell i Campbell, 1999), koji mogu pogoršati ili ublažiti poteškoće i prepreke koje mladi ljudi doživljavaju u istraživanju i izgradnji svog identiteta.

Ruminacija i refleksija povezani su, ali različiti konstrukti koji uključuju introspekciju o sebi i vlastitim iskustvima. Unatoč sličnoj prirodi s pažnjom usmjerenom prema sebi, razlikuju se po svojim temeljnim motivacijama, usmjerenosti ka rješavanju problema i povezanim psihološkim stanjima. Ruminiranje je motivirano prijetnjama usmjerenim prema sebi i povezano je s neuroticizmom. Kad ljudi ruminiraju, zarobljeni su u ponavljajućim i tjeskobnim mislima o sebi. Suprotno tome, refleksija je motivirana znatiželjom o sebi i povezana je s otvorenosću za iskustvo. Kad se pojedinci uključe u refleksiju oni analiziraju

svoje misli i osjećaje, često s pokušajem prevladavanja problema. U terminima razvoja identiteta, refleksija i ruminacija mogu stvoriti dva suprotna puta. Ruminiranje je neurotske prirode i fiksirano na negativne misli, pa time inhibira rješavanje problema i instrumentalno ponašanje te ometa socijalnu potporu (Trapnell i Campbell, 1999), zbog čega bi bilo teško za osobu koja ruminira razviti koherentan identitet, a time i ruminiranje može povećati nečije probleme u razvoju identiteta. Ruminacija je, tako, negativno povezana sa samoprihvatanjem (Harrington i Loffredo, 2011), integracijom identiteta i identifikacijom s predanošću. S druge strane, refleksija, koja je u korelaciji s većom posvećenošću identitetu (Luyckx i sur., 2007), može smanjiti probleme u razvoju identiteta jer olakšava bolje samorazumijevanje i omogućuje shvaćanje nevolje.

1.4.1. Socijalna usporedba na društvenim mrežama

Traženje povratnih informacija i socijalna usporedba postaje sve više moguća i značajno je olakšana modernim tehnologijama i sve većom dostupnošću društvenih mreža. Suvremene tehnologije prenijele su mnoge društvene odnose iz privatnijih oblika interakcije u javnu sferu (Nesi i Prinstein, 2015). Veća izloženost društvenim mrežama povezana je s objektivizacijom samoga sebe. Na društvenim mrežama objavljivanje fotografija jest objektivno sagledavanje fizičkog izgleda i subjektivno razmišljanje o prihvaćenosti ili odbijenosti od strane drugih korisnika putem broja „lajkova“ ili napisanih komentara (Jerončić Tomić i sur., 2020). Socijalna usporedba vrlo je istaknut dio društvenih mreža, zbog čega je visoko relevantna za adolescente. Tinejdžeri vrlo često dijele razne informacije i fotografije na platformama društvenih mreža, a upravo to u kombinaciji s moći društvenih mreža za rapidnom i široko rasprostranjenom komunikacijom, može imati važne posljedice na privatni, interpersonalni i intrapersonalni svijet adolescenata (Shapiro i Margolin, 2014). Adolescenti su naročito skloni angažiranju u socijalne usporedbe, silazne ili uzlazne i te vrste usporedbi imaju snažan utjecaj na njihovu samoprocjenu. Društvene mreže im uvelike olakšavaju socijalne usporedbe putem gledanja tuđih objava, fotografija i tuđih osobnih podataka. Budući da društvene mreže pružaju mogućnost, a ponekad i zahtijevaju, da se njihovi korisnici izraze na mreži (Shapiro i Margolin, 2014), pojedincima pružaju i bogate mogućnosti za socijalnu usporedbu (Noon, 2018).

1.5. Zadovoljstvo slikom tijela

Ono što je vrlo važno napomenuti jest da se, uz neke pozitivne, javljaju i potencijalni negativni učinci korištenja društvenih mreža na samopoimanje i sliku tijela adolescenata koji se nikako ne bi smjeli zanemariti (Jerončić Tomić i sur., 2020). Teorija socijalne usporedbe sugerira da je socijalna usporedba jedan od mnogih procesa kojim pojedinci prikupljaju informacije o vlastitoj razini tjelesne privlačnosti; kada je usporedba nepovoljna, dolazi do nezadovoljstva tijelom (Tantleff-Dunn i Gokee, 2002). Slika ili predodžba tijela subjektivna je reprezentacija tjelesnoga izgleda i tjelesnih iskustava i značajan je aspekt psihološkog i interpersonalnog razvoja u adolescenciji, posebno za djevojke. Istraživanja pokazuju da je 40-70% adolescentica nezadovoljno nekim dijelovima tijela ili tijelom u cijelosti (Pokrajac-Bulian i sur., 2004). Slika tijela je višedimenzionalni konstrukt koji se odnosi na prirodu iskustava osoba sa svojim tijelom, posebno na njegov izgled. Slika tijela uključuje evaluativne samopercepcije, uvjerenja, stavove i kognitivne, emocionalne i ponašajne reakcije na vlastiti izgled (Kamps i Berman, 2011). Različite teorije pokušale su objasniti zbog čega je zabrinutost za vlastito tijelo normativni doživljaj koji je posebno naglašen kod žena. Tako su nastala razvojna, sociokulturna i interpersonalna objašnjenja. Razvojno objašnjenje ističe činjenicu kako je pubertetski razvoj kod djevojaka popraćen porastom tjelesne težine i nakupljanjem masnoga tkiva na bokovima, bedrima, stražnjici i struku. Za razliku od djevojaka, sazrijevanje mladića kreće se prema muškom idealu tijela jer uključuje širenje ramena i rast u visinu. Adolescencija je za djevojke stresno životno razdoblje zbog toga što se istodobno suočavaju s brojnim zahtjevima koji povećavaju nesigurnost, ograničavaju samopoštovanje te navode djevojke na shvaćanje i isticanje vlastite vrijednosti u terminima izgleda tijela. Mediji su vjerojatno najmoćniji prijenosnici sociokulturnih ideala o izgledu (Pokrajac-Bulian i sur., 2004). Sredstva javnog informiranja, kao što su tisak i vizualni mediji imaju veliku moć u prijenosu raznih sociokulturnih ideala i isticanju poželjnosti i nepoželjnosti određenih tjelesnih karakteristika (Erceg Jugović i Kuterovac Jagodić, 2016). Na utjecaj medija i poruka koje iz njih dolaze posebno su osjetljivi adolescenti zbog ranjivog razdoblja u kojem se nalaze, a tijekom kojeg doživljavaju mnogobrojne drastične promjene pri čemu im se svijest o vlastitom tjelesnom izgledu povećava (Davison i McCabe, 2006). Tiggemann i Slater (2013) u svojem su istraživanju otkrili da su učenice srednje škole koje su imale i koristile svoj Facebook profil imale veću razinu problema povezanih sa slikom tijela nego one učenice koje nisu imale vlastiti profil na toj društvenoj mreži. Što se tiče interpersonalnih čimbenika, istraživanja su pokazala da su stavovi i ponašanja roditelja prema

vlastitom tijelu značajno povezani sa slikom tijela njihove adolescentne djece. Obitelj može pooštriti zabrinutost za sliku tijela tako što uveličava pritisak prema idealu mršavosti koji je definiran kulturom (Pokrajac-Bulian i sur., 2004). Slika o vlastitom tijelu je važan aspekt razvoja adolescenata te negativni utjecaji doživljeni u ovom životnom razdoblju mogu ojačati i prerasti u veće probleme u odrasloj dobi (Jerončić Tomić i sur., 2020). Istraživanje Noon (2020) poseban fokus stavlja na društvenu mrežu *Instagram* putem koje korisnici mogu dijeliti objave koje se sastoje od fotografija ili videozapisa i popratnog opisa. Istaknutost slika na *Instagramu* izdvaja tu mrežu od drugih platformi društvenih medija. S obzirom na prirodu aplikacije usmjerenu na dijeljenje fotografija i na estetsku vizualnu kulturu u odnosu na alternativne društvene mreže (deVries i sur., 2018) *Instagram* predstavlja jedinstveni kontekst za poticanje socijalne usporedbe (Noon, 2020).

1.6. Socijalna usporedba na društvenim mrežama, status identiteta i zadovoljstvo slikom tijela u adolescenciji

Istraživanje socijalne usporedbe na društvenim mrežama uglavnom se fokusira na njezin odnos s psiho-emocionalnim ishodima, a manje ishodima identiteta. Socijalna usporedba opisana je kao važna komponenta u konstrukciji samopoimanja i postizanju samospoznaje (Harter, 2012). Prema Eriksonu (1968), ovo je itekako vjerojatna povezanost, jer on tvrdi da se identitet stvara interakcijom između unutarnjeg i vanjskog svijeta. Jedan od aspekata ove interakcije je socijalna usporedba, što znači kako se ljudi uspoređuju s drugima kako bi se procijenili i shvatili gdje stoje u životu u smislu, primjerice, uspjeha i sposobnosti (Festinger, 1954), ali vrlo često i tjelesnog izgleda (Kramer i sur., 2008).

Utvrđeno je da je socijalna usporedba na društvenim mrežama povezana s neuroticizmom, otvorenosti, narcizmom, niskim samopoštovanjem i neizvjesnosti u vezi sa sobom (Buunk i Gibbons, 2007). Naglašava se važnost dovođenja socijalne usporedbe u područje razvoja identiteta, a prethodna istraživanja istaknula su važnost socijalne usporedbe za koncepte povezane s identitetom, kao što je, na primjer, u odnosu između identiteta i slike tijela (Daniels i Gillen, 2015). Ističe se važnost uključivanja društvenih mreža u istraživanja tih odnosa zbog raznih mogućnosti koje društvene mreže daju u terminima istraživanja identiteta i socijalne usporedbe te zadovoljstva slikom tijela. Popularnost društvenih mreža među adolescentima uzrokuje brisanje granica između njihovih *online* i *offline* identiteta. Nesigurnost, samoprikazivanje i samopercepcija često utječu na *online* identitete adolescenata i mladih. Društvene mreže pojedincima pružaju bogate mogućnosti za socijalnu usporedbu. Područjem

istraživanja razvoja identiteta adolescenata i društvenih mreža dominira ideja da takve platforme predstavljaju prikladno i moćno mjesto za samootkrivanje i samopredstavljanje (Noon, 2020). Vršnjačka validacija identiteta predstavljenih na mreži može igrati važnu ulogu u jačanju samopoštovanja (Meeus i sur., 2019), potvrđivanju samopoimanja (Salimkhan i sur., 2010) i stvaranju osjećaja afilijacije i pripadnosti (Tobin i sur., 2015). Negativne samoevaluacije u domenama važnim za identitet ne samo da imaju štetan učinak na nečije emocije, što često dovodi do neprilagođenog ponašanja, već mogu poremetiti i istraživanje identiteta (Harter, 2012). Stoga se fokusiranjem na vrhunska postignuća ili sposobnosti drugih na društvenim mrežama adolescenti mogu obeshrabriti kad se osvrnu na vlastiti napredak, što sprječava istraživanje identiteta i smanjuje predanost. Postoje, iako ograničeni, neki empirijski dokazi koji podupiru takav zaključak. Na primjer, Yang i suradnici (2018) otkrili su da su socijalne usporedbe sposobnosti na društvenim mrežama pozitivno povezane s difuzijskim stilom identiteta, što je zauzvrat predviđalo nižu jasnoću identiteta. Mladi u statusu difuzije aktivno izbjegavaju obrađivati informacije povezane s identitetom. U skladu s time, autori su pretpostavili da su mladi u njihovoj studiji možda prihvatili ovaj status svog identiteta kao mehanizam za suočavanje koji im pomaže da pobjegnu od sebe. Nalazi doista ukazuju na to da socijalne usporedbe sposobnosti na društvenim mrežama mogu inhibirati razvoj identiteta smanjenjem samopouzdanja, potiskivanjem dubinskih istraživanja i povećanjem sumnje u sebe. Suprotno tome, istraživanja socijalne usporedbe mišljenja na društvenim mrežama sugeriraju da za razliku od usporedbe sposobnosti, usporedbe mišljenja mogu pozitivno utjecati na psihološku dobrobit, izazvati istraživanje i preispitivanje identiteta te podržati učvršćivanje predanosti (Zimmermann i sur., 2012). Najnovije istraživanje Noona (2020), suprotno, nalaze kako socijalne usporedbe na platformi *Instagram* mogu omogućiti adolescentima da razmisle o svojim sposobnostima u domenama važnim za identitet, evocirajući tako daljnje dubinsko istraživanje i podržavajući mlade u učvršćivanju vlastitih izbora vezanih uz identitet (Noon, 2020). Veoma važne nalaze koji u obzir uzimaju teoriju socijalne usporedbe prikazali su Yang i suradnici (2018). Njihovi nalazi ukazuju na razliku efekata koje ima socijalna usporedba mišljenja i socijalna usporedba sposobnosti tako što su ispitali dvostruki model, u kojem je postavljena hipoteza da dva tipa socijalne usporedbe na društvenim mrežama predviđaju identitet kroz ruminaciju i refleksiju, kao što je spomenuto u prethodnim poglavljima. Pretpostavljeni model Yang i suradnika (2018) pojasnio je da postoje neprilagođeni i dobroćudni, adaptivni putovi od socijalne usporedbe putem društvenih medija koji mogu ili ne moraju dovesti do problema s identitetom kod kasnih adolescenata, sugerirajući bi li se socijalna usporedba trebala smatrati štetnom, ovisi o tome koje su vrste

usporedbe i samopercepcije uključene. Društvena usporedba sposobnosti, odnosno osuđujuća usporedba povezana je s izbjegavanjem traženja i obrade informacija povezanih sa samim sobom, a time i nižom razinom jasnoće identiteta (Yang i sur., 2018). Istodobno, bogate informacije koje generiraju vršnjaci također čine društvene medije prikladnom platformom za socijalnu usporedbu mišljenja, važan postupak za upoznavanje s normama u novoj zajednici (Suls i sur., 2000) što bi trebalo olakšati prilagodbu i reorganizaciju identiteta. Zapravo, internetska socijalna usporedba mišljenja prilikom prijelaza na fakultet povezana je s aktivnim sudjelovanjem u izgradnji identiteta (Yang i sur., 2018), što sugerira instrumentalnu ulogu ove vrste usporedbe u razvoju identiteta bruoša. Socijalna usporedba sposobnosti na društvenim mrežama u njihovom je istraživanju bila povezana s većom istodobnom ruminacijom i posljedično većim problemima i nevoljama vezanim uz identitet, dok je socijalna usporedba mišljenja bila povezana s većom refleksijom, koja nije predviđala nevolje i probleme identiteta (Yang i sur., 2018). S ovim nalazima moguće je povezati upravo nalaze o zadovoljstvu slikom tijela kod adolescenata koji nalažu da do negativnih ishoda i negativne slike vlastitog tijela dovodi socijalna usporedba tjelesnog izgleda koja se koristi u svrhu samoevaluacija, no ukoliko se socijalna usporedba koristi u svrhu napredovanja i poboljšanja, ishodi ne moraju biti negativni. Usporedbe u svrhu poboljšanja vjerojatnije će imati pozitivne ishode ako pojedinac vjeruje da bi mogao postići „ideal“, a drugog ne doživljava kao konkurenta. Međutim, ono što se također sugerira je da bi usporedbe poboljšanja mogle dugoročno dovesti do štetnih učinaka jer se te usporedbe temelje na idealiziranim slikama (Kramer i sur., 2008). U pokušaju razvoja modela koji bi uključivao mnoge varijable za koje se pretpostavlja da imaju učinak na sliku tijela, kao i probleme s prehranom, Thompson i suradnici (1999) razvili su Tripartitni model utjecaja. Ovaj se model sastoji od tri primarna izvora utjecaja (vršnjaci, roditelji, mediji) za koje se pretpostavlja da svoj utjecaj na sliku tijela i pojavu poremećaja prehrane ostvaruju putem dva primarna mehanizma-socijalnom usporedbom izgleda i internalizacijom ideala mršavosti.

Pregledom stranica i profila vršnjaka na društvenim mrežama, bruoši dobivaju ideju koliko su i sami dobro prilagođeni, ali također osjećaju pritisak da se predstave samo u pozitivnom svjetlu, što može ometati cjelovito izražavanje i istraživanje sebe koji su bitni za rast identiteta (Yang i sur., 2018). Veliku ulogu u ovom odnosu ima zadovoljstvo adolescenata slikom vlastita tijela. Društvene informacije koriste se za definiranje sebe i uspostavljanje normi i granica. Takvi su procesi u skladu sa shvaćanjem da je adolescencija vrijeme prijelaza, kada adolescenti moraju razviti svoje ja i oblikovati identitet. U tom kontekstu, slika tijela važan je

aspekt samopredstavljanja (Kramer i sur., 2008). Prethodna istraživanja sugeriraju vezu između razvoja identiteta i slike tijela. Prema Dittmaru i suradnicima (2000), slika tijela ima glavni utjecaj na samopoštovanje adolescenata, a i ženski i muški adolescenti pridaju veći značaj svom izgledu nego odrasli i izvješćuju o višim razinama nezadovoljstva, što implicira da je izgled vrlo važan aspekt identiteta adolescenta. Hamchek (1988; prema Kamps i Berman, 2011) navodi kako je ponašanje i način razmišljanja tipičan za osobe s postignutim identitetom stabilan koncept o sebi, manja osjetljivost na pritisak vršnjaka, visoka razina samoprihvatanja, optimističan stav i odgovorno ponašanje. Cawood (1999; prema Kamps i Berman, 2011) nalazi kako one studentice koje su bile u statusima moratorija ili difuzije pokazuju višu razinu poremećaja u prehrani od onih koje su bile u preuzetom/zatvorenom ili postignutom statusu identiteta, dok su također izvijestile kako zadovoljstvo tjelesnim izgledom utječe na to kako se osjećaju prema sebi. Istraživanje koje su proveli Kramer i Brennan (2011) pokazalo je kako su ispitanici u statusu moratorija postigli znatno veću ocjenu u preokupaciji tjelesnim izgledom i tjelesnom težinom, a pritom ispitanici muškog spola znatno pozitivnije ocjenjuju sliku vlastitog tijela. Pritom, upravo procesi socijalne usporedbe koriste se u velikoj mjeri za informiranje mladih kada su u procesu razvijanja vlastitog identiteta (Kramer i sur., 2008).

1.7. Cilj istraživanja

Dosadašnja istraživanja ukazuju na značajnu povezanost korištenja društvenih mreža i socijalne usporedbe na društvenim mrežama, također povezuju socijalnu usporedbu i procese razvoja identiteta, kao i razvoj identiteta sa zadovoljstvom slikom tijela. Cilj je ovog istraživanja povezati te konstrukte te ispitati na koji način korištenje društvenih mreža, socijalna usporedba na istima i stupanj razvoja identiteta mogu biti povezani sa zadovoljstvom slikom tijela i to u prijelaznim životnim razdobljima kao što je završetak srednje škole ili početak studija. Također želimo ispitati postoje li određene razlike u istima s obzirom na spol ispitanika i njihovu dob. Iako se utjecaj društvenih mreža na adolescenciju i razvoj mladih ispituje u sve većoj mjeri pojavom sve učestalije upotrebe društvenih mreža, prema uvidu u dostupnu literaturu, nije pronađeno istraživanje koje povezuje navedena pitanja te je provedeno istraživanje kako bi se stekao nešto jasniji uvid u problematiku.

2. PROBLEMI RADA I HIPOTEZE

2.1. Problemi rada

1. Ispitati učestalost i razloge te socijalno uspoređivanje i traženje povratnih informacija prilikom korištenja društvenih mreža kod adolescenata.
2. Ispitati povezanost socijalne usporedbe, učestalosti i razloga korištenja društvenih mreža, statusa identiteta i zadovoljstva slikom tijela.
3. Ispitati spolne i dobne razlike u učestalosti, razlozima korištenja društvenih mreža, socijalnoj usporedbi i traženju povratnih informacija prilikom korištenja društvenih mreža te u zadovoljstvu slikom tijela i dimenzijama identiteta.
4. Ispitati doprinos učestalosti, razloga korištenja društvenih mreža i dimenzija identiteta u objašnjenju socijalne usporedbe na društvenim mrežama.
5. Ispitati razliku u socijalnoj usporedbi i traženju povratnih informacija na društvenim mrežama te zadovoljstvu slikom tijela s obzirom na statuse identiteta.
6. Ispitati doprinos dobi, spola, učestalosti korištenja društvenih mreža, socijalne usporedbe na društvenim mrežama i dimenzija identiteta u objašnjenju zadovoljstva slikom tijela.

2.2. Hipoteze

1. Očekuje se visoka izraženost učestalosti korištenja društvenih mreža (više od 2 sata dnevno), uz visoku izraženost socijalnog uspoređivanja i traženja povratnih informacija prilikom korištenja društvenih mreža kod adolescenata. Očekuje se da će se kao najčešći razlog korištenja birati onaj koji se odnosi na kontakte s prijateljima.
2. Očekuju se značajne, srednje do visoke negativne povezanosti između socijalne usporedbe i traženja povratnih informacija sa zadovoljstvom slikom tijela, dok se očekuju pozitivne povezanosti između socijalne usporedbe i traženja povratnih informacija s učestalosti korištenja društvenih mreža, kao i s dimenzijama istraživanja identiteta. Očekuje se pozitivna povezanost zadovoljstva slikom tijela s dimenzijom

identiteta predanost, a negativna povezanost s dimenzijom istraživanja. Očekuje se pozitivna povezanost razloga korištenja društvenih mreža informiranje sa socijalnom usporedbom, a i negativna sa zadovoljstvom slikom tijela.

3. Očekuje se statistički značajna razlika u socijalnoj usporedbi i traženju povratnih informacija te zadovoljstvu slikom tijela s obzirom na spol. Muški ispitanici će pokazati manje razine socijalnog uspoređivanja nego ispitanici ženskog spola te veće zadovoljstvo slikom tijela nego ženski ispitanici. Očekuje se statistički značajna razlika u dimenzijama identiteta između srednjoškolaca i studenata. Očekuje se da će studenti pokazivati više rezultate na dimenziji istraživanja.
4. Očekuje se značajan doprinos učestalosti i razloga korištenja društvenih mreža i dimenzije identiteta u objašnjenju socijalne usporedbe i traženja povratnih informacija.
5. Očekuje se statistički značajna razlika u socijalnoj usporedbi i traženju povratnih informacija te zadovoljstvu slikom tijela s obzirom na statuse identiteta. Očekuje se kako će se značajno više socijalno uspoređivati oni ispitanici koji pripadaju statusu moratorija nego ispitanici u ostalim statusima identiteta. Očekuje se kako će osobe u statusu moratorija imati značajno niže zadovoljstvo slikom tijela nego osobe u ostalim statusima identiteta.
6. Očekuju se statistički značajan doprinos spola, učestalosti korištenja društvenih mreža, socijalne usporedbe i traženja povratnih informacija i dimenzije identiteta istraživanje u objašnjenju zadovoljstva slikom tijela.

3. METODA

3.1. Sudionici

Istraživanje je provedeno s učenicima 3. i 4. razreda srednjih škola (Gimnazija i strukovna škola Jurja Dobrile Pazin, Prva sušačka hrvatska gimnazija u Rijeci, Gimnazija Eugena Kumičića Opatija) te studentima fakulteta sveučilišta u Rijeci, Puli, Zagrebu, Zadru i Osijeku. U istraživanju je sudjelovalo ukupno 356 ispitanika, od čega 72 mladića (20.2%) i 281 djevojka (78.9%) i troje ispitanika koji su označili „ostalo“ (0.8%), raspona dobi od 15 do 26 godina, prosječne dobi 18.49 ($SD=1.44$). U istraživanju je sudjelovalo 97 učenika trećih razreda (27.2%), 81 učenik četvrtih razreda (22.8%) i 178 studenata prvih godina preddiplomskih studija (50%).

3.2. Mjerni postupci

Upitnik demografskih podataka uključuje podatke koji se odnose na dob, spol, razred srednje škole ili godinu studija studenata te školu ili fakultet koje ispitanici pohađaju.

Upitnik učestalosti korištenja društvenih mreža ispituje frekvenciju korištenja društvenih mreža putem pitanja „Koristiš li neke društvene mreže (*Facebook, Instagram, Snapchat, Tik Tok*) objavljujući ili pretražujući?“ na što ispitanici mogu dati odgovor „Da“ ili „Ne“. Ukoliko bi odgovorili potvrdno, na skali konstruiranoj po uzoru na neka provedena istraživanja (Sampasa-Kanyinga i Lewis, 2015) ispitanici su potom trebali odabrati jedan od šest ponuđenih odgovora na pitanje o dnevnoj učestalosti korištenja društvenih mreža: manje od 1 sat dnevno, oko 1 sat dnevno, 2 sata dnevno, 3-4 sata dnevno, 5-6 sati dnevno, 6-7 ili više sati. Kategorijalno odgovori 2 sata i manje označavaju umjerenu upotrebu, a odgovori iznad 2 sata-težu upotrebu.

Skala razloga korištenja društvenih mreža (Bonds-Raacke i Raacke, 2010; prema Malkoč, 2019) ispituje zastupljenosti 10 razloga koji se navode kao najčešći poticaji za korištenje društvenih mreža podijeljenih u tri dimenzije: informacijsku, dimenziju prijateljstva te dimenziju povezanosti. Informacijska dimenzija obuhvaća čestice „Upoznatost s događajima“, „Dijeljenje osobnih informacija“, „Objava/gledanje slika“ i „Akademske svrhe“. Dimenzija prijateljstva obuhvaća čestice: „Kontakt s trenutnim prijateljima“, „Kontakt sa starim prijateljima“ i „Lociranje starih prijatelja“. Dimenzija povezanosti obuhvaća čestice „Romantično upoznavanje“, „Stvaranje novih prijateljstava“ i „Osjećaj povezanosti“. Na

skali Likertovog tipa od 5 stupnjeva (1 – uopće se ne odnosi na mene, 2 – uglavnom se ne odnosi na mene, 3 – niti se odnosi, niti se ne odnosi na mene, 4 – uglavnom se odnosi na mene, 5 – u potpunosti se odnosi na mene) ispitanici procjenjuju koji broj najbolje opisuje koliko se pojedini razlog korištenja društvenih mreža odnosi na njih. Ukupni rezultat pojedine dimenzije jest suma čestica koje se odnose na istu, pri čemu viši rezultati ističu veću zastupljenost određenog razloga za korištenje društvenih mreža kod ispitanika. Skala razloga korištenja društvenih mreža, odnosno njezine podljestvice prijateljstvo, povezivanje i informiranje pokazuju srednje visoke vrijednosti unutarnje konzistencije, no takve su vrijednosti dobivene i u brojnim radovima u kojima je skala korištena. U originalnom radu Bonds-Raacke i Raacke (2010) nisu istaknute vrijednosti unutarnje konzistentnosti podljestvice, no u diplomskom radu Malkoč (2019) one također iznose u rasponu od .54 do .67.

Tablica 1. *Deskriptivni podaci i koeficijenti pouzdanosti Skale razloga korištenja društvenih mreža (N=356)*

	Broj čestica	Raspon rezultata	M	SD	Indeks simetričnosti	Indeks spljoštenosti	Cronbach α
Prijateljstvo	3	3-15	9.87	2.57	-.342	-.117	.62
Razlozi korištenja DM							
Povezivanje	3	3-15	7.49	2.59	.246	-.398	.59
Informiranje	4	5-20	13.06	2.95	-.204	-.345	.54

Skala socijalne usporedbe i traženja povratnih informacija (MEIS-SCFS) je korištena za mjerenje socijalne usporedbe, a preuzeta je iz Skale motivacije za interakcijama na elektroničkim medijima („*The Motivations for Electronic Interaction Scale*, MEIS; Nesi i Prinstein, 2015; prema Malkoč, 2019) koja inače ispituje stavove i ponašanja o korištenju tehnologije, specifičnije društvenih mreža. Uključuje 10 čestica poput: „Koristim elektroničku interakciju kako bih saznao/-la što drugi misle kako izgledam” Procjene se vrše na skali Likertovog tipa od 5 stupnjeva (1 – uopće se ne odnosi na mene, 2 – uglavnom se ne odnosi na mene, 3 – niti se odnosi, niti se ne odnosi na mene, 4 – uglavnom se odnosi na mene, 5 – u potpunosti se odnosi na mene). Ukupni rezultat definiran je kao suma rezultata na pojedinim česticama, pri čemu veći broj ukazuje na višu razinu socijalnog uspoređivanja. Cronbachov α ove skale na hrvatskoj populaciji iznosi .90 (Malkoč, 2019). Cronbach Alpha

Skale socijalne usporedbe i traženja povratnih informacija na društvenim mrežama pokazuje visoke vrijednosti. Vrijednosti indeksa simetričnosti i spljoštenosti odstupaju od nultih vrijednosti karakterističnih za normalnu distribuciju. Unatoč tome navedene vrijednosti se nalaze unutar okvira prihvatljivih vrijednosti (Field, 2009).

Tablica 2. *Deskriptivni podaci i koeficijent pouzdanosti Skale socijalne usporedbe (N=356)*

	Broj čestica	Raspon rezultata	<i>M</i>	<i>SD</i>	Indeks simetričnosti	Indeks spljoštenosti	Cronbach α
Socijalna usporedba	10	10-50	21.68	9.61	.74	-.157	.93

Upitnik procesa razvoja identiteta (*Ego Identity Process Questionnaire*, EIPQ; Balistreri, Busch-Rossnagel i Geisinger, 1995; prema Čović, 2009; Berčić i Erceg, 2019) je upitnik koji sadrži tvrdnje temeljene na četiri ideološke domene: zanimanje, religija, politika i vrijednosti te četiri osobne domene: obitelj, prijateljstvo, romantični odnosi i rodne uloge. Svaka domena zastupljena je s dvije tvrdnje na dimenziji obvezivanja i dvije tvrdnje na dimenziji istraživanja. Upitnik ukupno sadrži 32 tvrdnje s po 16 tvrdnji za obje dimenzije, a sudionici izražavaju svoje slaganje na skali od šest stupnjeva od „Uopće se ne slažem“ do „U potpunosti se slažem“. Moguće je izračunati zasebni rezultat na dimenziji obvezivanja i na dimenziji istraživanja. Ti se rezultati kombiniraju kako bi sudionike klasificirali u četiri statusa identiteta. Oni koji su postigli rezultat viši od srednje vrijednosti medijana na dimenziji predanosti i dimenziji istraživanja imaju postignuti identitet, oni koji su postigli rezultat niži od srednje vrijednosti medijana na dimenziji istraživanja i na dimenziji predanosti imaju difuzni identitet, oni koji su postigli rezultat viši od srednje vrijednosti medijana na dimenziji predanosti, a niži na dimenziji istraživanja imaju zatvoreni identitet, dok su oni koji su postigli rezultat niži od srednje vrijednosti medijana na dimenziji predanosti, a viši na dimenziji istraživanja u statusu moratorija. Te su vrijednosti određene po uzoru na dostupnu literaturu, putem srednje vrijednosti medijana (Berman i sur., 2001). Podatak o broju ispitanika u svakoj grupi nalazi se u Tablici 4. U istraživanju Berčić i Erceg (2019) Cronbach Alpha za dimenziju Predanosti iznosila je .78, a na dimenziji Istraživanja .73., dok je u diplomskom radu Čović (2009) iznosila za obje dimenzije 0.74. Cronbach Alpha Upitnika procesa razvoja identiteta pokazuje visoke vrijednosti. Vrijednosti indeksa simetričnosti i spljoštenosti odstupaju od nultih vrijednosti karakterističnih za normalnu distribuciju. Unatoč tome navedene vrijednosti se nalaze unutar okvira prihvatljivih vrijednosti (Field, 2009).

Tablica 3. *Deskriptivni podaci i koeficijenti pouzdanosti Skale dimenzija identiteta (N=356)*

		Broj čestica	Raspon rezultata	<i>M</i>	<i>SD</i>	Medijan	Indeks simetričnosti	Indeks spljoštenosti	Cronbach <i>α</i>
Dimenzije identiteta	Predanost	16	35-91	61.66	10.79	61	.159	-.024	.75
	Istraživanje	16	35-89	62.76	10.87	64	.049	-.510	.73

Tablica 4. *Podjela ispitanika prema statusima identiteta (N).*

Status identiteta	Broj ispitanika
Ostvareni identitet	65
Difuzija identiteta	85
Moratorij	101
Zatvoreni identitet	105
Ukupno	356

Upitnik zadovoljstva slikom tijela za adolescente i odrasle (*Body-Esteem Scale for Adolescents and Adults*; BESSA; Mendelson, White i Mendelson, 1997, 2001). Upitnik je namijenjen ispitivanju zadovoljstva slikom tijela adolescenata i odraslih. Sudionici su procjenjivali čestice na skali Likertovog tipa od pet stupnjeva, pri čemu je najniža vrijednost (0) označavala sudionikovo potpuno neslaganje, a najviša (4) potpuno slaganje s pročitanim tvrdnjom. Upitnik ima ukupno 23 čestice. Podljestvica zadovoljstvo izgledom (10 čestica) ispituje općenite misli i osjećaje o vlastitom tijelu (npr. „Moj me izgled uzrujava.“), podljestvica zadovoljstvo težinom (8 čestica) ispituje koliko je osoba zadovoljna težinom (npr. „Moja me težina čini nesretnom/nesretnim.“), a podljestvica zadovoljstvo atribucijama (5 čestica) namijenjena je ispitivanju vjerovanjima osobe kako okolina procjenjuje njen izgled (npr. „Drugi me ljudi smatraju zgodnim/zgodnom.“). Podljestvice se mogu koristiti zajedno ili pojedinačno, a pokazalo se da su valjane i pouzdane kod sudionika starijih od 12 godina. Ukupni rezultat stavlja sudionika na kontinuitet ukupnog zadovoljstva slikom tijela (ocjene se kreću od 0 do 92), a viši bodovi ukazuju na više zadovoljstvo slikom tijela. Autori izvještavaju o visokoj internalnoj (od $\alpha = .81$ do $\alpha = .94$) i test-retest pouzdanosti. Cronbach Alpha Upitnika

zadovoljstva slikom tijela u ovom istraživanju također pokazuje visoke vrijednosti. Vrijednosti indeksa simetričnosti i spljoštenosti odstupaju od nultih vrijednosti karakterističnih za normalnu distribuciju. Unatoč tome navedene vrijednosti se nalaze unutar okvira prihvatljivih vrijednosti (Field, 2009). Za potrebe ovog istraživanja u obzir je uzeto ukupno zadovoljstvo slikom tijela te podljestvica zadovoljstvo izgledom.

Tablica 5. *Deskriptivni podaci i koeficijenti pouzdanosti skale zadovoljstva slikom tijela (N=356)*

		Broj čestica	Raspon rezultata	<i>M</i>	<i>SD</i>	Indeks simetričnosti	Indeks spljoštenosti	Cronbach α
Zadovoljstvo slikom tijela	Ukupno	23	1-89	54.26	18.57	-.596	-.113	.93
	Izgled	10	0-40	24.36	9.18	-.489	-.350	.91

3.3. Postupak istraživanja

S obzirom na nepovoljnu epidemiološku situaciju uzrokovanu pandemijom bolesti COVID-19, istraživanje je provedeno putem interneta koristeći web stranicu za izradu i provedbu upitnika (*Google Forms*). Prije samog istraživanja, srednjim je školama poslan službeni dopis za sudjelovanje u istraživanju. Psihologinjama navedenih škola poslana je poveznica na istraživanje koju su potom prosljedile učenicima. Studentima je poveznica poslana preko internetskih grupa, mailova i slično. Ispunjavanje je trajalo u prosjeku 10ak minuta. Na početku upitnika ispitanici su dali informirani pristanak za sudjelovanje u istraživanju. Uputa za ispitanike nalazi se u Prilogu 1. Prikupljanje podataka trajalo je od ožujka do svibnja 2021. godine.

4. REZULTATI

Po završetku prikupljanja podataka pristupilo se njihovoj obradi u statističkom paketu za društvene znanosti (SPSS), verzija 20. Kako bi se odgovorilo na postavljene istraživačke zadatke i pitanja, u analizi su korišteni izračuni mjera centralne tendencije, *t*-testovi, analize varijance, korelacija i regresijske analize.

4.1. Iskustva (učestalost, razlozi, socijalno uspoređivanje i traženje povratnih informacija) prilikom korištenja društvenih mreža

Podatci o učestalosti korištenja društvenih mreža kod ispitanih adolescenata pokazuju kako čak 99.2% ispitanika svakodnevno koristi društvene mreže pretražujući ili objavljujući, a frekvencije vremena provedenog na istima prikazane su u Tablici 6.

Kao što je vidljivo u Tablici 7, učenici su kao najčešće razloge korištenja društvenih mreža istaknuli kontakt s trenutnim prijateljima (dimenzija prijateljstva; prema Bonds-Raacke i Raacke, 2010), osjećaj povezanosti (dimenzija povezivanja; prema Bonds-Raacke i Raacke, 2010) te objavljivanje vlastitih i gledanje tuđih fotografija i upoznatost s događajima (informacijska dimenzija; prema Bonds-Raacke i Raacke, 2010) te su srednje vrijednosti odgovora tih čestica istaknute podebljanim slovima u Tablici 7.

Tablica 6. *Frekvencije učestalosti korištenja društvenih mreža (N=353)*

Učestalost korištenja društvenih mreža	Frekvencija	Postotak (%)
manje od 1 sat dnevno	12	3.4
1 sat dnevno	25	7.0
2 sata dnevno	92	25.8
3-4 sata dnevno	144	40.4
5-6 sati dnevno	67	18.8
6-7 i više sati dnevno	13	3.7
Ukupno	353	99.2

Tablica 7. *Deskriptivni podatci rezultata ispitanika o razlozima korištenja društvenih mreža (N=356)*

	<i>N</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Kontakt s trenutnim prijateljima	356	1	5	4.46	.95
Kontakt sa starim prijateljima	356	1	5	3.20	1.27
Stvaranje novih prijateljstva	356	1	5	2.34	1.21
Lociranje starih prijatelja	356	1	5	2.21	1.17
Romantično upoznavanje	356	1	5	1.71	1.00
Osjećaj povezanosti	356	1	5	3.44	1.26
Upoznatost s događajima	356	1	5	4.09	1.03
Dijeljenje osobnih informacija	356	1	5	2.13	1.08
Objava/gledanje slika	356	1	5	3.76	1.15
Akademске svrhe	356	1	5	3.08	1.29

Analizom pojedinih odgovora i zbrojem rezultata ispitanika na skali socijalnog uspoređivanja i traženja povratnih informacija, opaženo je kako su kategorije najzastupljenijih odgovora bile na nižim razinama Likertove skale, tj. većina ispitanika je za većinu čestica navodila kako se tvrdnje o socijalnom uspoređivanju i traženju povratnih informacija od drugih, kao razlog korištenja društvenih mreža ne odnose na njih (Tablica 8). Najviše vrijednosti socijalnog uspoređivanja i traženja povratnih informacija pojavile su se kod čestica: *Koristim elektroničku interakciju (poruke, Facebook, Instagram, Snapchat) kako bih vidio/la kako drugi izgledaju, kako bih dobio/-la povratnu informaciju od drugih o stvarima koje sam poslao/-la, objavio/-la i vidio/-la što drugi misle o stvarima koje sam poslao/-la, objavio/-la.* Čestice se odnose na *mišljenje* drugih o objavama i njihove povratne informacije o istima te fotografije i tuđi izgled na društvenim mrežama.

Tablica 8. *Deskriptivni podatci rezultata ispitanika o socijalnom uspoređivanju i traženju povratnih informacija na društvenim mrežama (N=356)*

Koristim elektroničku interakciju (poruke, Facebook, Instagram, Snapchat) kako bih:	<i>N</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>

...vidio/-la kako drugi izgledaju.	356	1	5	2.79	1.31
...usporedio/-la vlastiti izgled s izgledom drugih.	356	1	5	2.17	1.24
...dobio/-la povratnu informaciju od drugih o stvarima koje sam poslao/-la, objavio/-la.	356	1	5	2.67	1.35
...vidio/-la što drugi misle o tome kako izgledam.	356	1	5	1.87	1.15
...usporedio/-la vlastito tijelo i tjelesnu građu s tuđim.	356	1	5	2.09	1.29
...vidio/-la što drugi misle o stvarima koje sam poslao/-la, objavio/-la.	356	1	5	2.32	1.27
...vidio/-la misle li drugi da sam "cool", zabavan/-na ili popularan/-na.	356	1	5	1.91	1.15
...vidio/-la što drugi misle o mojim fotografijama.	356	1	5	2.17	1.267
...vidio/-la što popularni vršnjaci misle o meni.	356	1	5	1.60	1.04
...usporedio/-la vlastiti život s tuđim životima.	356	1	5	2.07	1.29

4.2. Povezanost socijalne usporedbe, učestalosti i razloga korištenja društvenih mreža, statusa identiteta i zadovoljstva slikom tijela

Nadalje, u svrhu ispitivanja povezanosti korištenih mjera, izračunate su korelacije između učestalosti korištenja društvenih mreža, razloga korištenja društvenih mreža, socijalne usporedbe i traženja povratnih informacija, dimenzija identiteta i zadovoljstva slikom tijela. Izračunati Pearsonovi koeficijenti korelacije prikazani su u Tablici 9.

Tablica 9. Povezanost socijalne usporedbe, učestalosti i razloga korištenja društvenih mreža, statusa identiteta i zadovoljstva slikom tijela

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
(1)Spol	1										
(2)Studenti/srednjoškolci	.09	1									
(3)Učestalost korištenja DM	-.20**	.07	1								
(4)Socijalna usporedba	-.09	.01	.31**	1							
(5)BESAA ukupno	.08	.05	-.19**	-.23**	1						
(6)BESAA izgled	.04	.06	-.22**	-.34**	.93**	1					
(7)Predanost	-.03	-.01	-.10	-.11*	.17**	.19**	1				
(8)Istraživanje	-.11*	-.04	.08	.17**	-.05	-.11*	-.13	1			
(9)Prijateljstvo	-.13*	.01	.13*	.25**	-.06	-.05	.15**	.10	1		
(10)Povezanost	.01	.04	.25**	.40**	-.09	-.14**	-.06	.01	.42**	1	
(11)Informiranje	-.14*	-.02	.26**	.38**	.04	.02	.16**	-.11	.42**	.44**	1

Legenda: Spol- 0=ženski, 1=muški, 2=ostalo, Studenti/srednjoškolci- 1=učenicima trećih i četvrtih razreda srednje škole, 2=studenti prve godine preddiplomskog studija

* $p < .05$, ** $p < .01$

U Tablici 9 prikazane su interkorelacije među korištenim varijablama. Ukupni rezultat na skali zadovoljstva slikom tijela značajno je negativno povezan s učestalosti korištenja društvenih mreža, socijalnom usporedbom na društvenim mrežama, a značajno je pozitivno povezan s dimenzijom predanosti identitetu. Podljestvica skale zadovoljstva slikom tijela, zadovoljstvo izgledom značajno je negativno povezana s učestalosti korištenja društvenih mreža i socijalnom usporedbom na društvenim mrežama te dimenzijom istraživanja identiteta, dok je značajno pozitivno povezana s dimenzijom predanosti identitetu. Dobivene su pozitivne korelacije socijalne usporedbe na društvenim mrežama s učestalosti korištenja društvenih mreža te s istraživanjem identiteta, a negativne korelacije s predanosti identitetu. Prijateljstvo kao razlog korištenja društvenih mreža je značajno pozitivno povezan s učestalosti korištenja društvenih mreža, socijalnom usporedbom i traženjem povratnih informacija te dimenzijom identiteta Predanost. Razlog korištenja društvenih mreža koji se odnosi na Povezivanje značajno je negativno povezan s dimenzijom zadovoljstvo tjelesnim izgledom, dok je značajno pozitivno povezan s učestalosti korištenja društvenih mreža i socijalnom usporedbom i traženjem društvenih mreža. Informiranje kao razlog korištenja društvenih mreža pozitivno je povezano s učestalosti korištenja društvenih mreža i socijalnom usporedbom i traženjem povratnih informacija te dimenzijom identiteta Predanost. Sve dobivene značajne korelacije u rasponu su od -0.11 do 0.40 , što ukazuje da su korelacije, iako značajne, niske do srednje veličine. Također, u Tablici 9. podebljanim su slovima označene one korelacije relevantne za ovaj rad. Korelacije između podljestvica koje pripadaju istoj skali nisu istaknute. Važno je napomenuti da prikazana visoka korelacija između rezultata na skali zadovoljstvo slikom tijela i njezine podljestvice zadovoljstvo izgledom postoji upravo zato što je podljestvica zadovoljstva izgledom dio ukupnog rezultata zadovoljstva slikom tijela.

4.3. Iskustva (učestalost, socijalno uspoređivanje i traženje povratnih informacija) prilikom korištenja društvenih mreža te zadovoljstvo slikom tijela, dimenzije i statusi identiteta s obzirom na dob i spol

T-testom za nezavisne uzorke utvrđeno je kako su dobivene statistički značajne spolne razlike u učestalosti korištenja društvenih mreža ($t = 3.54, p < .01$), pri čemu djevojke provode više vremena na društvenim mrežama od mladića. Nije dobivena statistički značajna spolna razlika u socijalnom uspoređivanju i traženju povratnih informacija ($t = 1.68, p > .05$). Dobivene su statistički značajne spolne razlike u ukupnom rezultatu na skali zadovoljstva slikom tijela ($t = 2.26, p < .05$). Ispitanici muškog spola pokazuju veće zadovoljstvo slikom

tijela nego ispitanici ženskog spola. Pritom nije dobivena statistički značajna razlika u zadovoljstvu vlastitim izgledom ($t = 1.39, p > .05$). *T*-test za nezavisne uzorke na podacima razvoja identiteta pokazao je kako su dobivene statistički značajne spolne razlike u dimenziji istraživanja ($t = 3.02, p < .05$), pri čemu ispitanici ženskog spola imaju više rezultate u dimenziji istraživanja od ispitanika muškog spola, a nisu dobivene statistički značajne spolne razlike u dimenziji predanosti ulogama ($t = .161, p > .05$). Rezultati su prikazani u Tablici 10.

Tablica 10. *Učestalost, razlozi korištenja društvenih mreža, socijalna usporedba prilikom korištenja društvenih mreža, dimenzije identiteta i zadovoljstvo slikom tijela kod mladića i djevojaka (N=356)*

		Spol ispitanika	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>t</i>
Učestalost korištenja DM		M	3.32	1.23	3.54**
		Ž	3.87	.99	
Socijalna usporedba		M	20.01	9.01	1.68 (<i>p</i> =.56)
		Ž	22.14	9.75	
Dimenzije identiteta	Predanost	M	61.94	11.85	.16
		Ž	61.72	10.50	
	Istraživanje	M	58.94	11.91	3.29*
		Ž	63.57	10.29	
Zadovoljstvo slikom tijela	Ukupno	M	58.04	14.48	2.26*
		Ž	53.39	19.23	
	Izgled	M	25.56	7.45	1.38
		Ž	24.11	9.48	

Napomena: * $p < .05$, ** $p < .01$

T-testom za nezavisne uzorke utvrđeno je kako postoje statistički značajne razlike u učestalosti korištenja društvenih mreža između srednjoškolaca i studenata ($t = 5.76, p < .05$), pri čemu srednjoškolci provode više vremena na društvenim mrežama od studenata. Također, dobivena je statistički značajna razlika u dimenziji identiteta Istraživanje između studenata i srednjoškolaca ($t = 4.96, p < .05$), prilikom čega je pokazano kako u istraživanju identiteta više sudjeluju studenti nego srednjoškolci, no nisu dobivene statistički značajne razlike u dimenziji predanosti ulogama ($t = 1.77, p > .05$). Nije dobivena statistički značajna razlika u socijalnom uspoređivanju i traženju povratnih informacija ($t = .41, p > .05$). Nisu dobivene statistički značajne razlike u ukupnom rezultatu na skali zadovoljstva slikom tijela između studenata i srednjoškolaca ($t = 3.16, p > 0.05$), kao ni na njezinoj podljestvici zadovoljstva izgledom ($t = .34, p > 0.05$). Dobiveni rezultati prikazani su u Tablici 11.

Tablica 11. Učestalost, socijalno uspoređivanje i traženje povratnih informacija prilikom korištenja društvenih mreža te zadovoljstvo slikom tijela i dimenzije identiteta kod studenata i srednjoškolaca.

		Škola	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>t</i>
Učestalost korištenja DM		Srednjoškolci	3.83	1.01	5.76*
		Studenti	3.69	1.11	
Socijalna usporedba		Srednjoškolci	21.74	9.41	0.41
		Studenti	21.63	9.80	
Dimenzije identiteta	Predanost	Srednjoškolci	61.53	10.12	1.77
		Studenti	61.77	11.40	
	Istraživanje	Srednjoškolci	62.32	11.62	4.96*
		Studenti	63.16	10.14	
Zadovoljstvo slikom tijela	Ukupno	Srednjoškolci	55.22	17.84	3.16
		Studenti	53.38	19.22	
	Izgled	Srednjoškolci	24.97	9.09	0.34
		Studenti	23.33	9.25	

Napomena: * $p < .05$, ** $p < .01$

4.4. Doprinos učestalosti i razloga korištenja društvenih mreža i dimenzija identiteta u objašnjenju socijalne usporedbe na društvenim mrežama

Kako bi se provjerio doprinos učestalosti i razloga korištenja društvenih mreža i dimenzija identiteta u objašnjenju socijalne usporedbe na društvenim mrežama provedena je hijerarhijska regresijska analiza. Prije interpretacije rezultata, provjereni su potrebni preduvjeti koji su zadovoljeni. Singularnost i multikolinarnost su zadovoljeni, budući da je $VIF < 10$, a Tolerance $> .10$. Nezavisnost reziduala provjerena je Durbin-Watson testom, čija je optimalna vrijednost 2, a za model iznosi 1.93 te nema značajnih odstupanja dobivenih rezultata od prognoziranih (Cook's distance < 1) (Field, 2013). U prvom koraku uvrštene su sociodemografske varijable: dob i spol, u drugom koraku uvrštena je varijabla učestalost korištenja društvenih mreža, a u trećem su koraku uvrštene dimenzije identiteta: istraživanje i predanost, dok su u četvrtom koraku uvršteni Razlozi korištenja društvenih mreža: prijateljstvo, povezanost i informiranje. Rezultati su prikazani u Tablici 12.

Tablica 12. Rezultati regresijske analize doprinosa učestalosti korištenja društvenih mreža, razloga korištenja društvenih mreža i dimenzija identiteta u objašnjenju socijalne usporedbe na društvenim mrežama.

Kriterij			
Socijalna usporedba i traženje povratnih informacija na društvenim mrežama			
Prediktori	β	t	Sažetak modela
1.korak			
Dob	-.06	-1.17	$R = .11$
Spol	-.10	-1.89	$R^2 = .01$
			$F_{(2,350)} = 2.26$
2.korak			
Dob	-.01	-.12	$R = .31$
Spol	-.037	-.69	$R^2 = .10^{**}$
Učestalost korištenja društvenih mreža	.30	5.66**	$\Delta R^2 = .08^{**}$
			$F_{(3,349)} = 12.31^{**}$
3. korak			
Dob	-.02	-.30	$R = .35$
Spol	-.03	-.55	$R^2 = .12^{**}$
Učestalost	.28	5.34**	$\Delta R^2 = .03^{**}$
Predanost	-.07	-1.30	$F_{(5,347)} = 9.50^{**}$
Istraživanje	.14	2.62**	
4. korak			
Dob	-.00	-.08	
Spol	-.02	-.33	
Učestalost	.17	3.31**	$R = .51$
Predanost	-.11	-2.16*	$R^2 = .26^{**}$
Istraživanje	.09	1.87 ($p = .06$)	$\Delta R^2 = .14^{**}$
Prijateljstvo	.04	.75	$F_{(8,344)} = 15.43^{**}$
Povezanost	.22	3.95**	
Informiranje	.23	4.12**	

Legenda: Spol - 0=ženski, 1=muški, 2=ostalo, Dob - 1=učenicima trećih i četvrtih razreda srednje škole, 2=studenti prve godine preddiplomskog studija
* $p < .05$, ** $p < .01$

Rezultati provedene hijerarhijske regresijske analize pokazuju da su prediktorske varijable objasnile ukupno 26% varijance socijalne usporedbe i traženja povratnih informacija na društvenim mrežama ($F_{(8,344)} = 15.43$; $p < .01$). U drugom koraku učestalost korištenja društvenih mreža značajno doprinosi objašnjenju varijance kriterija, odnosno objašnjava dodatno 8% varijance kriterija te je pozitivni prediktor socijalne usporedbe i traženja povratnih informacija. U trećem koraku dimenzije identiteta Istraživanje i Predanost dodatno su objasnili 3% varijance kriterija prilikom čega dimenzija identiteta Istraživanje pozitivno predviđa značajno kriterij, dok dimenzija Predanost to ne čini. U četvrtom koraku Razlozi korištenja društvenih mreža dodatno su objasnili 14% kriterija. Učestalost korištenja i dalje je značajni prediktor, no u ovom koraku značajni je negativni prediktor socijalne usporedbe dimenzija

identiteta Predanost, a dok dimenzija istraživanje ima graničnu vrijednost značajnosti. Od razloga korištenja društvenih mreža značajni pozitivni prediktori su dimenzija povezanost i informiranje, a nije dimenzija prijateljstva.

Kako bismo dodatno ispitali razliku u socijalnoj usporedbi i traženju povratnih informacija s obzirom na učestalost korištenja društvenih mreža proveden je *T*-test za nezavisne uzorke te je korištena kategorijalna varijabla Učestalosti prema kojoj odgovori 2 sata i manje označavaju umjerenu upotrebu, a odgovori iznad 2 sata- učestalu upotrebu. Rezultati su prikazani u Tablici 13. Provedenom analizom dobivena je statistički značajna razlika u socijalnoj usporedbi s obzirom na učestalost korištenja društvenih mreža ($t = 4.458, p < .01$). Socijalna usporedba značajno je veća kod onih koji učestalo koriste društvene mreže nego kod onih koji ih koriste umjereno.

Tablica 13. Socijalna usporedba i traženje povratnih informacija s obzirom na učestalost korištenja društvenih mreža.

	Učestalost	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>t</i>
Socijalna usporedba	Umjerena upotreba	18.77	7.95	4.458**
	Učestala upotreba	23.38	10.09	

Napomena: * $p < .05$, ** $p < .01$

4.5. Socijalna usporedba i traženje povratnih informacija na društvenim mrežama i zadovoljstvo slikom tijela s obzirom na statuse identiteta

Kako bi se ispitalo postoji li razlika u socijalnom uspoređivanju i traženju povratnih informacija s obzirom na status identiteta, provedena je jednosmjerna analize varijance. Preduvjet homogenosti varijanci (Levenov test $>.05$) jest zadovoljen. Rezultati su pokazali kako nije dobivena statistički značajna razlika u socijalnoj usporedbi i traženju povratnih informacija s obzirom na 4 statusa identiteta: moratorij, otvoreni, zatvoreni identitet i difuzija identiteta ($F_{(3,352)} = 1.58; p > .05$). Rezultati su prikazani u Tablici 14.

Tablica 14. *Socijalna usporedba i traženje povratnih informacija na društvenim mrežama s obzirom na statuse identiteta*

Status identiteta	Socijalna usporedba	
	<i>M</i>	<i>SD</i>
Ostvareni identitet	21.60	10.07
Difuzija identiteta	20.91	9.02
Moratorij	23.38	9.77
Zatvoreni identitet	20.73	9.54
F	$F_{(3,352)} = 1.58; p > .05$	

Kako bi se ispitalo postoji li razlika u zadovoljstvu slikom tijela i zadovoljstvu vlastitim izgledom s obzirom na status identiteta, provedena je jednosmjerna analize varijance. U Tablici 15 prikazane su aritmetičke sredine i rezultati provedene analize varijance. Značajne razlike označene su debljim brojevima.

Tablica 15. *Zadovoljstvo slikom tijela i zadovoljstvo vlastitim izgledom s obzirom na status identiteta.*

Status identiteta	Zadovoljstvo slikom tijela		Zadovoljstvo izgledom	
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Ostvareni identitet	57.09	20.70	25.71	9.69
Difuzija identiteta	54.58	17.70	24.76	8.73
Moratorij	50.56	18.43	22.02	9.18
Zatvoreni identitet	55.81	17.68	25.45	8.92
F	$F_{(3,352)} = 2.110; p > .05$		$F_{(3,352)} = 3.262; p < .05$	

Preduvjet homogenosti varijanci (Levenov test $>.05$) jest zadovoljen. Analizom varijance dobivena je statistički značajna razlika u zadovoljstvu izgledom s obzirom na statuse identiteta ($F_{(3,352)} = 3.262; p < .05$). Tukeyevim HSD post hoc testom dobiveno je kako ispitanici u statusu zatvorenog identiteta imaju značajno više zadovoljstvo vlastitim izgledom nego ispitanici u statusu moratorija. Nije dobivena značajna razlika u zadovoljstvu izgledom za ostale statuse identiteta, no dobivena je granična razina značajnost razlike ($p=0.56$) u zadovoljstvu izgledom između ispitanika u statusu ostvarenog identiteta i statusu moratorija,

gdje ispitanici u statusu moratorija imaju niže zadovoljstvo izgledom nego oni u statusu ostvarenog identiteta.

Nije dobivena statistički značajna razlika u zadovoljstvu cjelokupnom slikom tijela s obzirom na statuse identiteta ($F_{(3,352)} = 2.110$; $p > .05$).

4.6. Doprinos dobi, spola, učestalosti korištenja društvenih mreža, socijalne usporedbe na društvenim mrežama i dimenzija identiteta u objašnjenju zadovoljstva slikom tijela

Kako bi se provjerio doprinos dobi, spola, socijalne usporedbe na društvenim mrežama i dimenzija identiteta u objašnjenju zadovoljstva slikom tijela provedena je hijerarhijska regresijska analiza. Prije interpretacije rezultata, provjereni su potrebni preduvjeti koji su zadovoljeni. Singularnost i multikolineralnost su zadovoljeni, budući da je $VIF < 10$, a $Tolerance > .10$. Nezavisnost reziduala provjerena je Durbin-Watson testom, čija je optimalna vrijednost 2, a za model iznosi 2.05 te nema značajnih odstupanja dobivenih rezultata od prognoziranih (Cook's distance < 1) (Field, 2013). U prvom koraku uvrštene su sociodemografske varijable: dob i spol, u drugom koraku uvrštena je varijabla učestalost korištenja društvenih mreža, u trećem koraku uvrštena je varijabla socijalna usporedba na društvenim mrežama, a u posljednjem, četvrtom koraku, uvrštene su dimenzije identiteta predanost i istraživanje. Rezultati su prikazani u Tablici 16.

Tablica 16. Doprinos dobi, spola, učestalosti korištenja društvenih mreža, socijalne usporedbe na društvenim mrežama i dimenzija identiteta u objašnjenju zadovoljstva slikom tijela.

Kriterij			
Zadovoljstvo slikom tijela			
Prediktori	β	t	Sažetak modela
1.korak			
Dob	.02	.39	$R = .08$
Spol	.08	1.50	$R^2 = .01$
			$F_{(2,350)} = 1.14$
2.korak			
Dob	-.01	-.25	$R = .19$
Spol	.04	.75	$R^2 = .04^{**}$
Učestalost korištenja društvenih mreža	-.18	-3.36 ^{**}	$\Delta R^2 = .03^{**}$
			$F_{(3,349)} = 4.56^{**}$
3. korak			
Dob	-.02	-.28	$R = .26$
Spol	.03	.63	$R^2 = .07^{**}$
Učestalost	-.13	-2.28 [*]	$\Delta R^2 = .03^{**}$
			$F_{(4,348)} = 6.43^{**}$

Socijalna usporedba	-.19	-3.41**	
<hr/>			
4. korak			
Dob	-.02	-.42	
Spol	.04	.83	
Učestalost	-.12	-2.09*	$R = .30$
Socijalna usporedba	-.18	-3.19**	$R^2 = .09^{**}$
Predanost	.15	2.94**	$\Delta R^2 = .02^{**}$
Istraživanje	.02	.34	$F_{(3,349)} = 5.81^{**}$

Legenda: Spol - 0=ženski, 1=muški, 2=ostalo, Dob - 1=učenici trećih i četvrtih razreda srednje škole, 2=studenti prve godine preddiplomskog studija

* $p < .05$, ** $p < .01$

Rezultati provedene hijerarhijske regresijske analize pokazuju da su prediktorske varijable objasnile ukupno 9% varijance zadovoljstva slikom tijela ($F_{(3,349)}=5.81$; $p<.01$). U drugom koraku, Učestalost korištenja društvenih mreža dodatno je objasnila 3% varijance kriterija, učestalost korištenja društvenih mreža značajno negativno predviđa zadovoljstvo slikom tijela. U trećem koraku socijalna usporedba i traženje povratnih informacija objašnjavaju dodatnih 3% varijance kriterija te su značajan negativni prediktor kriterija. U četvrtom koraku, dimenzije identiteta istraživanje i predanost dodatno su objasnile 2% kriterija, prilikom čega je značajan pozitivni prediktor dimenzija identiteta Predanost.

5. DISKUSIJA

5.1. Iskustva korištenja društvenih mreža kod adolescenata

U siječnju 2021. u Hrvatskoj je bilo 2,80 milijuna korisnika društvenih medija. Broj korisnika društvenih medija u Hrvatskoj povećao se za 130 tisuća (+4,8%) između 2020. i 2021. godine, povećanje između 2019. i 2020. iznosilo je 6.4% (Kemp, 2020; 2021). Eurostat (2019) navodi da među mlađom populacijom (između 16 i 24 godine) oko 88% mladih koristi društvene mreže, dok za Hrvatsku postotak mladih uključenih u društvene mreže iznosi 97%. Korištenje društvenih mreža raste s djetetovom dobi (Ciboci i sur., 2020). Pregledom deskriptivnih podataka ovog istraživanja može se uočiti kako čak 99.2% ispitanika svakodnevno koristi društvene mreže. Korištenje traje i po nekoliko sati, najviše ispitanika (40.8%) odgovorilo je da društvene mreže koristi 3 do 4 sata na dan, 26.1% ispitanika odgovorilo je da društvene mreže koristi oko 2 sata na dan, čak 19% koristi društvene mreže 5 do 6 sati dnevno, 7.1% ispitanika koristi društvene mreže oko sat vremena, 3.4% ispitanika ih koristi 6 do 7 sati ili više, dok 3.4% ispitanika društvene mreže koristi manje od sat vremena na dan. U istraživanju Buljan Flander i sur. (2020) na uzorku od 1794 adolescenata prvih i trećih razreda srednjih škola većih gradova u Hrvatskoj najviše sudionika, njih 759 (42.3%) navodi da se njima koristi od 1 do 3 sata dnevno. U istom istraživanju kao razlog korištenja društvenim mrežama pokazalo se da je dominantan aspekt korištenja društvenim mrežama sudionicima komunikacija s prijateljima, kao i održavanje kontakata s bliskim osobama koje žive daleko te praćenje događaja u životu bliskih osoba (Buljan Flader i sur., 2020), a slični rezultati dobiveni su i u ovom istraživanju prema kojem je najčešći razlog kontakt s trenutnim prijateljima, potom slijedi osjećaj povezanosti te objavljivanje vlastitih i gledanje tuđih fotografija i upoznatost s događajima. Naime, kontakti, povezivanje i komunikacija s prijateljima te uključenost u njihove živote pokazali su se veoma važnim razlozima za korištenje društvenim mrežama i u drugim istraživanjima (Ciboci i sur., 2020, Pregrad i sur., 2010). Takvi rezultati mogu se povezati s dobi i razvojem ispitanih adolescenata koji se u tom razdoblju okreću vršnjacima, a u skladu s tim žele na više načina održavati kontakt s njima, pa tako i putem interneta i društvenih mreža, također i s obzirom na normativno prijelazno razdoblje u kojem se nalaze ispitanici, u prijelazu iz srednjih škola na fakultete. Osim komunikacijskog aspekta, kao važni razlozi korištenja društvenim mrežama navode se i zabava, informiranje o sadržajima i temama koje ih zanimaju te učenje, što je u skladu s ranijim istraživanjima (Ciboci i sur., 2020) i ukazuje na doživljavanje društvenih mreža kao

mjesta za razonodu, ali i učenje.

5.2. Iskustva (učestalost, socijalno uspoređivanje i traženje povratnih informacija) prilikom korištenja društvenih mreža s obzirom na dob i spol

U provedenom je istraživanju dobiveno kako spolne razlike nisu uočene kod svih očekivanih varijabli, odnosno nisu dobivene pretpostavljene spolne razlike u socijalnoj usporedbi i traženju povratnih informacija gdje je pretpostavljeno da će ispitanici ženskog spola pokazati veću razinu socijalnog uspoređivanja nego oni muškog spola, no dobivena je značajna razlika u učestalosti korištenja društvenih mreža prema kojoj ispitanici ženskog spola češće koriste društvene mreže nego ispitanici muškog spola. Kada je Rattinger (2017) provela analizu duljine provođenja slobodnog vremena na *online* društvenim mrežama prema spolu na ispitanicima viših razreda osnovne škole, pokazalo se da, iako su razlike vrlo male, djevojčice više svojeg slobodnog vremena provedu na društvenim mrežama od dječaka. Slične rezultate u svom istraživanju dobile su i Nesi i Prinstein (2015) koje su pokazale da djevojke u dobi od 12 do 16 godina učestalije koriste društvene mreže nego dječaci. Ipak, prema podacima Pregrad i sur. (2010) dječaci su statistički značajno više svakodnevni korisnici u odnosu na djevojčice. Nadalje, Ciboci i suradnici (2020) nisu zabilježili razliku u korištenju interneta između djevojčica i dječaka, no istraživanja su pokazala da količina vremena koju djeca provode uz internet svakoga dana raste s dobi djeteta te da starija djeca svakoga dana provode više vremena uz internet od mlađe djece te su pokazali značaj dobrih razlika u korištenju društvenih mreža. Ako te rezultate usporedimo s dobnim razlikama u učestalosti korištenja društvenih mreža u našem istraživanju, u ovom slučaju također je dobivena značajna razlika, no u suprotnom smjeru, koja pokazuje da srednjoškolci učestalije koriste društvene mreže nego studenti. Međutim, Ciboci i suradnici (2020) porast u korištenju društvenih mreža bilježe u razdoblju od osnovnoškolske dobi od 9 godina do 17. godine života prema čemu s porastom dobi imaju više mogućnosti pristupa društvenim mrežama. Konkretnije, razliku između srednjoškolaca i studenata u učestalosti korištenja društvenih mreža ispitali su Boer i suradnici (2021) te su ukazali na veći intenzitet korištenja društvenih mreža kod onih koji su započeli srednjoškolsko obrazovanje nego kod onih koji su započeli sa studiranjem na fakultetu.

Nadalje, sudionici kroz svoje odgovore nisu pokazali visoko izražene razine socijalne usporedbe i traženja povratnih informacija kada koriste društvene mreže, no nešto izraženijima se pokazuju uvid u tuđi izgled i dobivanje povratnih informacija i mišljenje

drugih o vlastitim objavama ili fotografijama. Socijalna usporedba vrlo je istaknut dio društvenih mreža, zbog čega je visoko relevantna za adolescente, a također je značajno olakšana kroz društvene mreže mogućnostima gledanja tuđih objava, fotografija i tuđih osobnih podataka. Tinejdžeri vrlo često dijele razne informacije i fotografije na platformama društvenih mreža, a upravo objava fotografija na društvenim mrežama uključuje sagledavanje fizičkog izgleda i primanje povratnih informacija, prihvatanja ili odbijanja od strane drugih korisnika kroz komentare ili „lajkove“ (Jerončić Tomić i sur., 2020). Kroz brojnu literaturu ističe se konzistentna spolna razlika u razinama socijalne usporedbe, pri čemu se osobe ženskog spola češće upuštaju u socijalnu usporedbu nego osobe muškog spola. Takva značajna razlika nije dobivena u ovom istraživanju, kao ni dobna razlika između studenata i srednjoškolaca. Moguće objašnjenje za takve rezultate u vidu spolnih razlika može biti manji broj muških ispitanika nego ženskih, s obzirom da postotak muških ispitanika iznosi 20,2% od ukupnog uzorka. Također, istraživanje je provedeno *online* putem zbog čega ispitanici imaju nisku razinu odgovornosti prema odgovaranju što značajno može utjecati na ovakve rezultate, kao i usredotočenost ispitanika koja je u *online* ispunjavanju niska. Prethodna studija Stefanone i sur. (2011.) otkrila je da su žene sklonije uspoređivanju na internetu, posebno u pogledu dimenzije fizičke privlačnosti, a slični rezultati dobiveni su i u istraživanju Nesi i Prinstein (2015) koje su koristeći istu skalu koja je korištena u ovom istraživanju dobile kako se u socijalnu usporedbu i traženje povratnih informacija češće upuštaju djevojke nego dječaci. Nisu dobiveni značajni rezultati za dobne razlike u socijalnoj usporedbi, što je u skladu s nekim rezultatima prethodnih istraživanja, primjerice Lewallen i Behm-Morawitz (2016) koje su započele svoje istraživanje s pretpostavkom da će se mlađe žene češće socijalno uspoređivati od starijih žena, no rezultati se nisu pokazali značajnima, odnosno dobiveno je kako se socijalne usporedbe vrše s onima iste dobi, no ni u njihovom istraživanju nisu dobivene značajne dobne razlike. Nepostojanje dobni razlika u socijalnoj usporedbi možemo objasniti malim rasponom dobi ispitanika, jer su, primjerice, Callan i suradnici (2015) pokazali kako razlika nije izražena u rasponu dobi od 18 do 30 godina, već je izražena između skupine ispitanika u dobi od 18 do 30 godina i skupine ispitanika starijih od 60 godina.

5.3. Učestalosti i razlozi korištenja društvenih mreža, dimenzije identiteta i socijalna usporedba

U provedenom istraživanju pokazano je kako učestalost i razlozi korištenja društvenih mreža i dimenzije identiteta pridonose objašnjenju socijalne usporedbe na društvenim mrežama.

Dobiveno je kako su učestalost korištenja društvenih mreža, dimenzija identiteta Istraživanje te dimenzije razloga korištenja društvenih mreža povezanost i informiranje značajni pozitivni prediktori socijalne usporedbe i traženja povratnih informacija, dok je dimenzija identiteta Predanost značajni negativni prediktor socijalne usporedbe i traženja povratnih informacija.

Skala razloga korištenja društvenih mreža nije pokazala zadovoljavajuće koeficijente unutarnje konzistencije te literatura (Briggs i Cheek, 1986; Perry i sur., 2004) navodi kako se vrijednost Cronbach α trebaju kretati iznad .70, no ta se vrijednost smanjuje za kratke ljestvice, odnosno kod kratkih ljestvica (npr. Ljestvica s manje od 5 čestica) moguće je pronaći prilično niske Cronbachove vrijednosti (npr. .50). Neki autori zaključuju da, iako je optimalna vrijednost Cronbach α veća od .70, vrijednosti od .50 do .70 pokazuju umjerenu pouzdanost (Briggs i Cheek, 1986; Perry i sur., 2004). U ovom slučaju može biti prikladnije prikazati srednju vrijednost interkorelacija za čestice. Briggs i Cheek (1986) preporučuju optimalni raspon za korelaciju među stavkama .20 do .40., dok u ovom radu interkorelacije jesu u rasponu od .12 do .44.

Traženje povratnih informacija i socijalna su ponašanja važna za procese izgradnje identiteta adolescenata, budući da adolescenti nastoje utvrditi normativne standarde ponašanja i uključiti se u evaluaciju sebe na temelju mišljenja drugih, a visoka razina uporabe tehnologije može biti povezana s povećanom razinom takvog ponašanja među nekim adolescentima. Nesi i Prinstein (2015) u svom su istraživanju dobile pozitivne povezanosti između učestalosti korištenja društvenih mreža i socijalne usporedbe na društvenim mrežama. Društvene mreže idealna su platforma za društvenu usporedbu, a u već provedenim istraživanjima navodi se da se društvene mreže veoma često koriste upravo u svrhu socijalnih usporedbi, posebno tijekom pregledavanja postova i fotografija drugih. Lee (2014) je u svojem istraživanju povezanosti upotrebe Facebooka i socijalne usporedbe pokazao kako što osoba češće gleda i koristi Facebook pregledavajući objave drugih, češće se socijalno uspoređuje. Takve rezultate prijašnjih istraživanja možemo povezati s dobivenim rezultatima, s obzirom da su značajan pozitivan prediktor socijalnog uspoređivanja na društvenim mrežama određeni razlozi korištenja društvenih mreža kao što su povezivanje s drugima, ali i informiranje prilikom čega značajnu vezu sa socijalnom usporedbom ima specifično objava/gledanje tuđih slika te dijeljenje osobnih informacija. Odnosni, takvi rezultati pokazuju kako što više osoba koristi društvene mreže kako bi se povezali s prijateljima ili pak prikupili informacije gledanjem slika drugih, objavljivanjem vlastitih slika ili osobnih informacija, to će više biti prisutna socijalna

usporedba na društvenim mrežama. Takvi rezultati bi mogli imati važne implikacije za naše istraživanje, odnosno možemo pretpostaviti da određene aktivnosti na društvenim mrežama dovode do značajnijeg socijalnog uspoređivanja. Važno je napomenuti da su ispitanici u ovom istraživanju pokazali kako je jedan od važnih razloga korištenja društvenih mreža upravo dimenzija informiranja koja uključuje čestice kao što je „*objavljivanje i gledanje tuđih slika*“ ili „*dijeljenje osobnih informacija*“ (Tablica 7). Korisnici na društvenim mrežama mogu selektivno birati sadržaj koji će biti dio njihovih profila, objaviti slike i opisati se na načine koji najbolje predstavljaju njihove idealne ideje o sebi (Vogel i sur., 2014). Na primjer, osoba koja ima aktivnu društvenu mrežu putem koje objavljuje slike, prima "lajkove", komentare i povratne informacije te istovremeno pretražuje druge sudionike može biti i meta za usporedbu prema popularnosti, dok istovremeno može dobiti povratne informacije o sebi te činiti socijalnu usporedbu s obzirom na informacije koje dobiva na toj mreži o drugim korisnicima (Vogel i sur., 2014).

Na društvenim mrežama fokus na sebe je pojačan što dovodi do toga da osoba dobiva više povratnih informacija, ali i osjeća veću potrebu za takvim povratnim informacijama te se socijalno uspoređuje na temelju njih (Manago i sur., 2008). Pritom, možda osobito vrši usporedbu prema gore ili usporedbu s onima za koje se vjeruje da su višeg statusa od sebe. To može intenzivirati pitanja razvoja identiteta i međuljudske povezanosti, izazivajući adolescente da se s njima konstantno suočavaju (Uhls i sur., 2011). Budući da je socijalna usporedba proces procjenjivanja gdje se netko nalazi u životu u odnosu na druge (Festinger, 1954), razumno je pretpostaviti da što više istražujemo svoj identitet, to ćemo se više uspoređivati s drugima. Drugim riječima, ljudi koji se bave istraživanjem identiteta vjerojatno će se uključiti u više usporedbi jer je glavni motiv socijalne usporedbe pribavljanje informacija o tome tko i što oni jesu (Buunk i Gibbons, 2007). Rezultati već provedenih istraživanja pokazuju kako mlade odrasle osobe koje se bave istraživanjem identiteta mogu biti više uključene u socijalnu usporedbu nego oni čiji identitetski status karakterizira manje istraživanja (Gyberg i Frisén, 2017). Dok adolescenti istražuju i kreću se prema razvijanju kohezivnog identiteta, obično se uključuju u više razine socijalne usporedbe i traženja povratnih informacija (Harter, 2012). S obzirom na to da dubinsko istraživanje uključuje aktivno traženje dodatnih informacija, njegova povezanost s ponašanjima socijalnih usporedbi kojom nastoje učiti od drugih i procijeniti nečiji položaj nije iznenađujuća. I rezultati ovog istraživanja pokazali su upravo da dimenzija istraživanja pozitivno pridonosi objašnjenju socijalne usporedbe na društvenim mrežama, što možemo povezati i s prethodnim nalazima

te zaključiti kako osoba koja više istražuje vlastiti identitet češće biva uključena u socijalnu usporedbu na društvenim mrežama. No, kada su u analizu uvedene dimenzije razloga korištenja društvenih mreža, značajni, negativni prediktor socijalne usporedbe postaje predanost identitetu, dok istraživanje više nije značajni prediktor socijalne usporedbe, no značajnost pokazuje graničnu vrijednost od $p = .62$ što je važno napomenuti kako bi se istaknula uloga istraživanja identiteta u socijalnoj usporedbi. Predanost identitetu kao značajni negativni prediktor dovodi nas do zaključka kako osoba koja ima predani identitet te nisko istraživanje, manje će se uključiti u procese socijalne usporedbe na društvenim mrežama. Noon (2020) je u svom istraživanju pokazao upravo kako mladi koji istražuju svoj identitet te nemaju jasnu predodžbu sebe traže informacije iz okoline koje će im pomoći da razviju svoj identitet, a jedan oblik pribavljanja informacija je socijalna usporedba. Ovim putem socijalna usporedba na društvenim mrežama olakšava adolescentima istraživanje identiteta, te je socijalna usporedba veća kada osobe istražuju svoj identitet, što je karakteristično za dimenziju istraživanja. Kada osobe ne istražuju svoj identitet, što je karakteristično za dimenziju predanosti, tada je i socijalna usporedba manja jer nemaju potrebu uspoređivati sebe s informacijama dostupnim o drugima na društvenim mrežama.

Što se tiče spolnih i dobnih razlika u dimenzijama identiteta, analizom podataka dobiveno je kako ispitanici ženskog spola nešto više sudjeluju u istraživanju identiteta nego oni muškog spola te kako studenti više istražuju vlastiti identitet nego srednjoškolci. Dobne razlike u skladu su s očekivanjima i s rezultatima drugih istraživanja te se mogu objasniti činjenicom da istraživanje identiteta nije u velikoj mjeri prisutno tijekom rane i srednje adolescencije, no povećava se u kasnijoj adolescenciji i prilikom prijelaza u ranu odraslu dob kada nastupa razdoblje donošenja važnih odluka o vlastitoj budućnosti (Kroger i sur., 2010). Rezultati već provedenih istraživanja pokazuju kako nisu pronađene spolne razlike u dimenziji predanosti identitetu, odnosno kako na sličan način možemo opisati osobe muškog i ženskog spola koji su predani svom identitetu, no postoje određene razlike između osoba muškog i ženskog spola koje još istražuju svoj identitet (Cramer, 2000). Primjerice, osobe muškog spola koje istražuju svoj identitet naglasak stavljaju na separaciju od obitelji, autonomiju, samoodređenje, osamostaljivanje, dok osobe ženskog spola prilikom istraživanja identiteta nemaju toliku potrebu za separacijom, pritisak se stavlja na dječake za zauzimanje njihove „rodne uloge“. U razdoblju adolescencije djevojčice imaju nešto veću mogućnost istraživanja „muških i ženskih“ ponašanja, a od dječaka se očekuje zauzimanje vlastite uloge zbog čega postoji mogućnost da će kod ženskog spola više biti izraženo istraživanje identiteta (Cramer, 2000).

Takav trend potvrđuju i rezultati Sandhu i Tung (2006) čije istraživanje pokazuje kako djevojke, u usporedbi s dječacima, intenzivnije istražuju pitanja koja se odnose na različite sfere života.

5.4. Statusi identiteta – razlike u socijalnoj usporedbi i zadovoljstvu slikom tijela

Dimenzije identiteta moguće je prikazati i u obliku 4 statusa identiteta: moratorij, difuzija, ostvareni i zatvoreni identitet. Budući da moratorij uključuje aktivno istraživanje identiteta i postignuća, a rečeno je kako je aktivno istraživanje povezano sa socijalnom usporedbom, možemo pretpostaviti kako će se mladi odrasli u statusu moratorija vjerojatno više uključivati u društvenu usporedbu nego mladi u postizanju identiteta, jer je njihovo istraživanje u tijeku. U prethodnoj analizi dobili smo da dimenzija istraživanja identiteta značajno doprinosi objašnjenju socijalne usporedbe i traženja povratnih informacija. No, analizirajući identitet putem statusa identiteta i njihovih efekta na socijalnu usporedbu na našem uzorku nismo dobili rezultate u skladu s prethodnim nalazima, odnosno, nije dobivena značajna razlika u razini socijalne usporedbe s obzirom na statuse identiteta. Gyberg i Frisén (2017) otkrili su kako oni mladi odrasli u statusu moratorija imaju veći stupanj socijalne usporedbe nego ljudi u difuziji ili zatvorenom identitetu. Međutim, rezultati ovog istraživanja nisu pokazali razlike između ljudi u statusu moratorija i onih ostvarenog identiteta. Njihovo otkriće da su se ljudi u statusu moratorija više uspoređivali nije iznenađujuće jer je moratorij jedini identitetski status koji uključuje aktivno istraživanje, što istovremeno možemo povezati s dimenzijom identiteta istraživanje koje također ima ulogu u socijalnoj usporedbi.

Prilikom analize statusa identiteta i zadovoljstva slikom tijela dobiveni su nešto drugačiji rezultati. Vlastitim izgledom zadovoljniji su oni u statusu zatvorenog identiteta nego oni u statusu moratorija, nije bilo razlike u drugim statusima identiteta, a također je dobivena granična razina značajnost razlike u zadovoljstvu izgledom između ispitanika u statusu ostvarenog i statusu moratorija gdje ispitanici u statusu moratorija imaju niže zadovoljstvo izgledom nego oni u statusu ostvarenog identiteta. Nadalje, nije dobivena statistički značajna razlika u zadovoljstvu cjelokupnom slikom tijela s obzirom na statuse identiteta. Cjelokupna slika tijela u ovom istraživanju odnosi se na izgled, težinu i zadovoljstvo procjenama izgleda drugih. Potencijalno objašnjenje ovakvih rezultata jest to da je samostalno zadovoljstvo vlastitim izgledom važno u terminima identiteta, dok ostale dvije dimenzije nemaju toliku važnost, zbog čega nisu dobiveni značajni rezultati. Tjelesne promjene koje su veoma intenzivne u razdoblju adolescencije potiču istraživanje sebe i vlastitog identiteta (Marcia,

1966), a upravo istraživanje identiteta važan je aspekt statusa identiteta moratorija. Cawood (1999; prema Kamps i Berman, 2011), koristeći uzorak od 204 studentice, otkrila je da su oni sudionici koji su bile u statusu identiteta moratorija ili difuzije identiteta pokazale znatno veće nezadovoljstvo izgledom i veću razinu poremećaja u prehrani od onih koje su bile u zatvorenom ili ostvarenom statusu identiteta. Rezultati istraživanja Kamps i Berman (2011) ističu važnost izgleda i težine, odnosno, pokazuju kako oni ispitanici koji su u statusu moratorija imaju značajno višu opterećenost težinom i izgledom nego oni u zatvorenom statusu identiteta, dok u drugim statusima nije pokazana značajna razlika. Ono što može objasniti takve rezultate jest činjenica da osobe u zatvorenom statusu identiteta pokazuju niske razine istraživanja, a time i manje razine zabrinutosti i problema vezanih uz razvoj identiteta. Niže razine zabrinutosti mogu se primijeniti i na nižu zabrinutost s vlastitim izgledom, zbog čega nije toliko izraženo nezadovoljstvo, kao primjerice u slučaju statusa moratorija, kada je istraživanje veoma intenzivno, pojedinci nisu sigurni u vlastiti identitet te više preispituju aspekte sebe i doživljavaju probleme prilikom istraživanja, pa tako i zadovoljstvo slikom tijela može u tom slučaju biti niže (Kamps i Berman, 2011).

5.5. Doprinos dobi, spola, učestalosti korištenja društvenih mreža, socijalne usporedbe na društvenim mrežama i dimenzija identiteta u objašnjenju zadovoljstva slikom tijela

Rezultati su pokazali kako su učestalost korištenja društvenih mreža, socijalna usporedba i traženje povratnih informacija, dimenzija identiteta predanost značajni prediktori zadovoljstva slikom tijela, dok spol, dob i dimenzija identiteta istraživanje nisu. Također, socijalna usporedba i učestalost korištenja društvenih mreža negativni su prediktori zadovoljstva slikom tijela, dok je dimenzija identiteta predanost pozitivni prediktor zadovoljstva slike tijela. Drugim riječima, što više osoba koristi društvene mreže te se pritom više upušta u ponašanja socijalne usporedbe, pokazivati će niže zadovoljstvo slikom tijela, a što je osoba više predana izborima vezanim uz vlastiti identitet biti će zadovoljnija slikom tijela. Rezultati istraživanja Myers i Crowther (2009) pokazuju kako je uspoređivanje sebe s nekim drugim na temelju izgleda povezano s većom razinom tjelesnog nezadovoljstva. Takvi su nalazi u skladu s tripartitnim/trodijelnim modelom utjecaja (Thompsoni sur., 1999), koji tvrdi da je proces usporedbe potaknut potrebom za informacijama o nečijem izgledu i da se, kada taj proces rezultira negativnim povratnim informacijama oko nečijeg izgleda, javlja nezadovoljstvo tijelom. Značajan broj istraživanja je otkrio da je veća izloženost društvenim mrežama povezana s većom brigom o slici tijela među mladim odraslim osobama (Grabe i

sur., 2008), dok su Kim i Chock (2015) otkrili da su specifično pregledavanje i komentiranje na profilima vršnjaka povezani s većom brigom o slici tijela. Medijski izvori prikazuju idealizirane slike muškaraca i žena koje često predstavljaju posebne ideale ljepote. Mršavost je naglašena za žene, a mišićavost za muškarce (Leit, Pope i Grey, 2001). Studije pokazuju da korisnici tako svoj izgled uspoređuju s idealiziranim slikama koje vide na društvenim mrežama (Grabe i sur., 2008). Ovaj proces socijalne usporedbe pridonosi nezadovoljstvu tijela i željom za mršavljenjem (Kim i Chock, 2015). Korištenje društvenih medija razlikuje se od korištenja tradicionalnijih medijskih formata. Proces je interaktivniji i omogućuje korisnicima aktivno pretraživanje sadržaja i uključivanje u određene aktivnosti. Mladi odrasli osobito će koristiti društvene mreže za uspostavljanje društvenih veza i traženje informacija o drugima, a time će se povećati i razine uspoređivanja (Tufekci, 2008).

Analizom spolnih razlika u zadovoljstvu slikom tijela u ovom istraživanju dobiveno je kako djevojke imaju nešto niže zadovoljstvo slikom tijela od mladića. Ukoliko obratimo pažnju na brojna prethodna istraživanja, spolne razlike dosljedno su pronađene u mnogim područjima koja se tiču slike tijela i nezadovoljstva tijelom. Na primjer, žene imaju veću vjerojatnost od muškaraca da budu nezadovoljne svojim cjelokupnim izgledom i specifičnim dijelovima tijela (Karazsia i sur., 2017, Myers i Crowther, 2009). Sukladno tome, u meta-analizi Karazsia i sur. (2017) su pokazali da djevojke i žene pokazuju veće stope nezadovoljstva tijelom u vezi s težinom i oblikom tijela nego dječaci i muškarci, no oni su ipak prijavljivali veće nezadovoljstvo mišićavošću. Također, ukoliko uzmemo u obzir dobivene rezultate vezane uz dob i zadovoljstvo izgledom koji ne doprinose objašnjenju zadovoljstva slikom tijela, naši rezultati nisu u skladu s već provedenim istraživanjima. Brojna istraživanja ukazuju na mogućnost da su mlađi pojedinci podložniji utjecaju ideala postavljenim na društvenim mrežama, što posljedično ima značajnije efekte na zadovoljstvo slikom tijela. Istraživanja pokazuju kako su djevojke u srednjoj školi podložnije socijalnim usporedbama i nezadovoljstvu slikom tijela od studentica uz negativnije posljedice na zadovoljstvo slikom tijela (Myers i Crowther, 2009). Prirodno povećanje tjelesne težine povezano s adolescencijom znači da se njihova tijela udaljavaju od ideala što može rezultirati u nepovoljnim usporedbama s nedostižnim idealima (McCabe i Ricciardelli, 2005). Stoga dob i spol mogu odigrati značajnu ulogu u tome kako socijalna usporedba utječe na nezadovoljstvo tijelom, tako da socijalne usporedbe usmjerene na izgled negativnije utječu na mlađe pojedince nego na njihove starije kolege, a istraživanja su pokazala veću izraženost tih efekata kod ženskog spola (Myers i Crowther, 2009). Razlog zbog kojeg nije dobiven značajan

doprinos dobi i spola u objašnjenju zadovoljstva slikom tijela može biti činjenica da je raspon dobi u ovom slučaju malen pa ne možemo govoriti u terminima da viša ili niža dob predviđa zadovoljstvo slikom tijela. Također, ispitanika muškog spola u ovom istraživanju manje je od ispitanika ženskog spola te je prilikom interpretacije spolnih razlika potreban oprez.

Nadalje, Rezultati ovog istraživanja pokazali su kako je predanost pozitivni prediktor zadovoljstva slikom tijela, odnosno, što je osoba više predana izborima vezanim uz vlastiti identitet biti će zadovoljnija slikom tijela. Te rezultate možemo povezati s onima dobivenim prilikom ispitivanja razlike u zadovoljstvu izgledom s obzirom na statuse identiteta, gdje je dobiveno kako veće zadovoljstvo izgledom imaju oni zatvorenog identiteta nego oni u statusu moratorija. Status moratorija karakterizira proces istraživanja, a manjak predanosti, dok zatvoreni identitet karakterizira manjak istraživanja te veću predanost. Samim time možemo pretpostaviti da predanost koja postoji u statusu zatvorenog identiteta doprinosi većem zadovoljstvu izgledom, odnosno slikom tijela. Sukladno tome, nekoliko prijašnjih studija pokazuju da ljudi s većim tjelesnim nezadovoljstvom imaju više problema s identitetom prilikom istraživanja mogućnosti (Kamps i Berman, 2011). Herzogovo (1997, prema Kling, 2019) istraživanje pokazalo je da se za neke žene pitanja vezana za tjelesnu težinu, prehranu, dijete, tjelovježbu i sliku tijela imaju veliku ulogu u razvoju identiteta, te je također otkrivena značajno veća opterećenost težinom kod žena koje se još nisu obavezale na identitet nego kod onih koje jesu, što ide u prilog našim rezultatima i ulozi koju predanost identitetu ima u objašnjenju zadovoljstva slikom tijela. Dodatno smo htjeli provjeriti postoji li povezanost zadovoljstva slike tijela s jednom od dimenzija skale razloga korištenja društvenih mreža, a to je informiranje. S obzirom na spomenutu literaturu očekivano je kako će ta dimenzija koju čine čestice kao što je „Objava/gledanje slika“ i „Dijeljenje osobnih informacija“ biti negativno povezana sa zadovoljstvom slikom tijela ili pak sa zadovoljstvom izgledom, no rezultati nisu u skladu s takvim očekivanjima, odnosno nisu dobivene značajne korelacije (Tablica 9).

Iako doprinos učestalosti korištenja društvenih mreža, socijalne usporedbe na društvenim mrežama i dimenzija identiteta u objašnjenju zadovoljstva slikom tijela postoji, on iznosi samo 9,2% zbog čega je važno napomenuti da postoje brojne druge varijable koje doprinose zadovoljstvu slikom tijela kao što su anksioznost, depresija (Roberts, 2000), indeks tjelesne mase, poremećaji hranjenja (Hong i Hong, 2019), kulturom određeni ideali, percepcija vlastite vrijednosti (Markham i sur., 2005), odnos s vršnjacima (Xie i sur., 2005) te kognitivne,

emocionalne i bihevioralne reakcije na vlastite i tuđe stavove o svom izgledu (Kamps i Breman, 2011; Tantleff-Dunn i Gokee, 2002).

5.6. Prednosti, nedostaci, implikacije i prijedlozi za buduća istraživanja

Ispitivano područje od iznimne je važnosti u razvoju i prilagodbi adolescenata, posebice uzevši u obzir brze promjene koje se odvijaju u vezi društvenih mreža i razinu u kojoj iste utječu na živote i razvoj mladih. Uz niz pozitivnih promjena koje donosi razvitak društvenih mreža, nedvojbeno je kako je njihov utjecaj prisutan te kako je potrebno biti svjestan promjena koje se odvijaju i znati što je moguće i potrebno napraviti kako one ne bi imale negativne posljedice. Društvene mreže, kao što je spomenuto pružaju niz mogućnosti, a jedna je od njih mogućnost socijalne usporedbe s često nedostižnim idealima slike tijela što može izazvati probleme sa zadovoljstvom slikom vlastitog tijela i cijelog procesa razvoja identiteta koji je naglašen u razdoblju adolescencije. Smatram kako je jedan od doprinosa ovog istraživanja upravo aktualna tema koju je potrebno intenzivno istraživati kako bi reakcije na promjene bile ispravne i pravovremene. Uzorak ispitanika uključuje adolescente koji se nalaze pred važnim životnim odlukama i prekretnicama za koje smo spomenuli da su važan dio razvoja identiteta zbog čega je moguć određen stupanj generalizacije dobivenih rezultata: 50% ispitanika studenti su prvih godina preddiplomskih studija, dok su ostalih 50% učenici srednje škole, otprilike postoji ravnomjeran broj učenika trećih i učenika četvrtih razreda. Tijekom provedbe istraživanja korištene su skale samoprocjene učestalosti korištenja društvenih mreža, razloga korištenja društvenih mreža, socijalne usporedbe i traženja povratnih informacija na društvenim mrežama, dimenzija identiteta i zadovoljstva slikom tijela. Kako su podaci prikupljeni putem samoprocjena, važno je naglasiti moguće nedostatke koje sa sobom nosi takav oblik prikupljanja podataka, kao što su socijalno poželjno ili pak neiskreno odgovaranje, bez obzira na anonimnost rješavanja.

Sama provedba istraživanja obavljena je *online* putem bez direktnog kontakta između provoditelja istraživanja i sudionika. *Online* provedba istraživanja sa sobom nosi određene probleme kao što su mogući problemi s razumijevanjem uputa i materijala od strane ispitanika, također fizička odvojenost istraživača i ispitanika onemogućuje davanje dodatnih objašnjenja te smanjuje kontrolu istraživača nad usredotočenosti ispitanika, vremenom rješavanja i slično, a niska razina odgovornosti ispitanika može utjecati na iskrenost i kvalitetu prikupljenih podataka (Maliković, 2015). Omjer spolova, odnosno veći postotak ženskih ispitanika nego muških upućuje na oprez prilikom interpretacije spolnih razlika koje su

ispitivane u istraživanju te smanjuju mogućnost generalizacije rezultata. Još je jedan potencijalni nedostatak korištena Skala razloga korištenja društvenih mreža koja pokazuje niske vrijednosti koeficijenta unutarnje konzistencije, unatoč čemu je svejedno korištena u nekim analizama te na to treba staviti naglasak prilikom interpretacije tih rezultata.

Prijedlog za buduća istraživanja jest ispitati razloge korištenja društvenih mreža uz pomoć skala koje imaju zadovoljavajuću pouzdanost. Još jedan prijedlog bio bi proširiti dobni raspon ispitanika, odnosno uključiti ispitanike koji pripadaju ranoj i srednjoj adolescenciji, kao i mladoj odrasloj dobi kako bi se bolje i jasnije ispitale razlike u dimenzijama i statusima identiteta te drugim ispitivanim konstruktima. S obzirom na trenutnu pandemiju i još veće zastupljenosti društvenih mreža zbog nemogućnosti kontakta bilo bi od značaja longitudinalnim istraživanjima ispitati kako se mijenjaju ispitivani konstrukti s obzirom na rastuću prisutnost društvenih mreža, brzu promjenu trendova na društvenim mrežama i značajan utjecaj koji imaju na adolescente kroz različita razdoblja adolescencije. Pretpostavljeni model objasnio je samo 9% varijance zadovoljstva slikom tijela zbog čega bi u budućim istraživanjima bilo veoma važno uzeti i obzir i potencijalne druge faktore koji bi imali značajnu ulogu, kao što su primjerice kulturalno određeni ideali i očekivanja, samopoštovanje, utjecaj vršnjaka, *bullying* i rizična ponašanja, utjecaj obitelji i brojni drugi, no i druge aspekte života adolescenata na koje i društvene mreže imaju utjecaj. I korišteni konstrukti kao što su socijalna usporedba i identitet pod utjecajem su brojnih drugih faktora, a ne samo društvenih mreža što je važno uzeti u obzir.

Nemoguće je ignorirati veliki interes za suvremenim načinom druženja i interakcije na *online* društvenim mrežama, ovo je današnja realnost. Ono što je od iznimne važnosti jest poticati zdrava ponašanja na društvenim mrežama koja će prikazivati realnu svakodnevicu života mladih umjesto nedostižnih ideala ljepote i načina života. Svaki korisnik svojim primjerom može poticati i ohrabriti realistično prikazivanje i prihvaćanje vlastitog izgleda. Svakako je potrebno poticati korištenje društvenih mreža u druge svrhe, odnosno usmjeravanje na korištenje istih u svrhu održavanja socijalnih kontakata i iskorištavanju drugih prednosti kao što su dokumentiranje ili razbibriga, u odnosu na korištenje u svrhu praćenja modnih trendova te informiranja o poželjnom tjelesnom izgledu. Veoma je važno i naglasiti kako pretjerano korištenje društvenih mreža može imati negativne posljedice na razvoj identiteta adolescenata i na sliku tijela koja se stvara uspoređivanjem s prikazanim idealima, a pokazali smo kao učestalije korištenje društvenih mreža pospješuje te procese. Adolescenti iz izvora u svojoj

okolini, kao što su roditelji, učitelji ili pak školski psiholozi mogu naučiti kako se ponašati na društvenim mrežama te na koji način poboljšati svoje iskustvo na istima, a okolina iz istraživanja kao što je ovo mora uzeti obzir težinu koju društvene mreže imaju u svakodnevnicu mladih, kako socijalno uspoređivanje na društvenim mrežama i učestalo korištenje mogu biti povezani s razvojem identiteta, jednim od najvažnijih koraka u adolescenciji te sa zadovoljstvom slikom tijela, koje, ukoliko je nisko, može dovesti do brojnih problema u budućnosti mladih povezanih s poremećajima hranjenja, niskim samopoštovanjem, samopouzdanjem i slično.

6. ZAKLJUČAK

1. Društvene mreže svakodnevno koristi 99,2% ispitanika, a najviše je ispitanika odgovorilo da društvene mreže koristi 3-4 sata dnevno. Socijalna usporedba i traženje povratnih informacija bilo je umjereno izraženo. Najčešći razlozi korištenja društvenih mreža bili su kontakt s trenutnim prijateljima, osjećaj povezanosti te objavljivanje vlastitih i gledanje tuđih fotografija i upoznatost s događajima.
2. Dobivene su značajne, niske do srednje negativne povezanosti između socijalne usporedbe i traženja povratnih informacija sa zadovoljstvom slikom tijela, pozitivne povezanosti između socijalne usporedbe i traženja povratnih informacija s učestalosti korištenja društvenih mreža, te s dimenzijom identiteta istraživanja, a negativna povezanost s dimenzijom identiteta predanost. Dobivena je pozitivna povezanost razloga korištenja društvenih mreža informiranje sa socijalnom usporedbom.
3. Dobiveno je kako djevojke učestalije koriste društvene mreže od mladića, više sudjeluju u istraživanju identiteta, no također, mladići pokazuju veće zadovoljstvo slikom tijela nego djevojke. Isto tako je dobiveno kako srednjoškolci provode više vremena na društvenim mrežama od studenata, no u istraživanju identiteta više sudjeluju studenti.
4. Dobiven je značajan doprinos učestalosti i razloga korištenja društvenih mreža (povezanost i informiranje) te dimenzije identiteta istraživanje i predanost na socijalnu usporedbu i traženje povratnih informacija prilikom čega su učestalost korištenja društvenih mreža, razlozi korištenja povezanost i informiranje te dimenzije identiteta istraživanje značajni pozitivni prediktori, a dimenzija identiteta predanost značajni negativni prediktor socijalne usporedbe i traženja povratnih informacija.
5. Dobivena je statistički značajna razlika u zadovoljstvu vlastitim izgledom s obzirom na statuse identiteta, odnosno kako osobe u statusu moratorija imaju niže zadovoljstvo vlastitim izgledom od onih u zatvorenom identitetu.
6. Dobiven je značajan doprinos učestalosti korištenja društvenih mreža, socijalne usporedbe i traženja povratnih informacija i dimenzija identiteta u objašnjenju zadovoljstva slikom tijela. Učestalost korištenja društvenih mreža, socijalna usporedba i traženje povratnih informacija značajni su negativni prediktori, dok je dimenzija predanost identitetu značajni pozitivni prediktor zadovoljstva slikom tijela.

7. LITERATURA

Allen, K. A., Ryan, T., Gray, D. L., McInerney, D. M. i Waters, L. (2014). Social media use and social connectedness in adolescents: The positives and the potential pitfalls. *Australian Educational & Developmental Psychologist*, 31(1), 18–31. <https://doi.org/10.1017/edp.2014.2>

Aronson, E. i Wilson, T. D. i Akert, RM (2005) Socijalna psihologija. Zagreb: Mate.

Bonds-Raacke, J. i Raacke, J. (2010). MySpace and Facebook: Identifying dimensions of uses and gratifications for friend networking sites. *Individual Differences Research*, 8(1), 27-33.

Berman, A. M., Schwartz, S. J., Kurtines, W. M. i Berman, S. L. (2001). The Process of Exploration in Identity Formation: The Role of Style and Competence. *Journal of Adolescence*, 24, 513 – 528. <https://doi.org/10.1006/jado.2001.0386>

Berman, S. L., Montgomery, M. J. i Kurtines, W. M. (2004). The development and validation of a measure of identity distress. *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 4(1), 1–8. https://doi.org/10.1207/S1532706XID0401_1

Beričić, A. i Erceg, I. (2019). Odraslost u nastajanju, status Identiteta i roditeljska kontrola. *Primenjena Psihologija*, 12(3), 305-326. <https://doi.org/10.19090/pp.2019.3.305-326>

Boer, M., Stevens, G. W., Finkenauer, C., de Looze, M. E. i van den Eijnden, R. J. (2021). Social media use intensity, social media use problems, and mental health among adolescents: Investigating directionality and mediating processes. *Computers in Human Behavior*, 116, 1-17. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2020.106645>

Briggs, S. R. i Cheek, J. M. (1986). The role of factor analysis in the development and evaluation of personality scales. *Journal of personality*, 54(1), 106-148. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1986.tb00391.x>

Buljan Flander, G., Selak Bagarić, E., Prijatelj, K., i Čagalj Farkas, M. (2020). Ispitivanje aktualnih trendova u korištenju društvenim mrežama kod učenika prvog i trećeg razreda

srednjih škola u Hrvatskoj. *Kriminologija & Socijalna Integracija: Časopis za Kriminologiju, Penologiju i Poremećaje u Ponašanju*, 28(2), 277-294. <https://doi.org/10.31299/ksi.28.2.6>

Buunk, A. P. i Gibbons, F. X. (2007). Social comparison: The end of a theory and the emergence of a field. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 102(1), 3-21. <https://doi.org/10.1016/j.obhdp.2006.09.007>

Callan, M. J., Kim, H., & Matthews, W. J. (2015). Age differences in social comparison tendency and personal relative deprivation. *Personality and individual differences*, 87, 196-199. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2015.08.003>

Car, S. (2010). Online komunikacija i socijalni odnosi učenika. *Pedagogijska istraživanja*, 7(2), 281-289.

Chow, K., i Healey, M. (2008). Place attachment and place identity: First-year undergraduates making the transition from home to university. *Journal of Environmental Psychology*, 28(4), 362–372. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2008.02.011>

Ciboci, L., Ćosić Pregrad, I., Kanižaj, I., Potočnik, D. i Vinković D. (2020). *Nacionalno istraživanje o sigurnosti djece na internetu HR Kids Online. Društvo za komunikacijsku i medijsku kulturu*. Preuzeto s <http://hrkids.online/prez/EUKidsOnlineHRfinal.pdf>

Corcoran, K., Crusius, J. i Mussweiler, T. (2011). Social comparison: Motives, standards, and mechanisms. U: D. Chadee (Ur.), *Theories in Social Psychology* (str. 119–139). Oxford UK: Wiley-Blackwell.

Coughlan, S. (2016). *Safer internet day: Young ignore 'social media age limit'*. Preuzeto s: www.bbc.co.uk/news/education-35524429

Cramer, P. (2000). Development of identity: Gender makes a difference. *Journal of Research in Personality*, 34(1), 42-72. <https://doi.org/10.1006/jrpe.1999.2270>

Crocetti, E., Rubini, M. i Meeus, W. (2008). Capturing the dynamics of identity formation in various ethnic groups: Development and validation of a three-dimensional model. *Journal of Adolescence*, 31(2), 207–222. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2007.09.002>

Čović, F. (2009). *Razlike u prilagodbi studenata i životnim ciljevima s obzirom na status i stil razvoja identiteta*. Neobjavljeni diplomski rad: Filozofski fakultet Rijeka.

Daniel, E., Benish-Weisman, M., Knafo, A., Boehnke, K., Schiefer, D. i Möllering, A. (2012). Value Differentiation in Adolescence: The Role of Age and Cultural Complexity. *Child Development*, 83 (1), 322-336. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2011.01694.x>

Daniels, E. A. i Gillen, M. M. (2015). Body image and identity: A call for new research. U K. C. McLean i M. Syed (Ur.), *The Oxford handbook of identity development* (str. 406–422). Oxford University Press.

Davison, T. E. i McCabe, M. P. (2006). Adolescent body image and psychosocial functioning. *The Journal of Social Psychology*, 146(1), 15-30. <https://doi.org/10.3200/SOCP.146.1.15-30>

Dittmar, H., Llyod, B., Dugan, S., Halliwell, E., Jacobs, N. i Cramer, H. (2000). The 'body beautiful': English adolescents' images of ideal bodies. *Sex Roles*, 42, 887-915. <https://doi.org/10.1023/A:1007050517432>

Đuranović, M. (2013). Obitelj i vršnjaci u životu adolescenata. *Napredak: Časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju*, 154(1-2), 31-46.

Erceg Jugović, I. i Kuterovac Jagodić, K. (2016). Percepcija utjecaja medija na sliku tijela kod djevojaka i mladića u adolescenciji. *Medijska Istraživanja*, 22(1), 145-162.

Erikson E. H. (1950). *Childhood and society*. W. W. Norton & Company.

Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. W. W. Norton & Company.

Espinoza, G. i Juvonen, J. (2011). The pervasiveness, connectedness, and intrusiveness of social network site use among young adolescents. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 14(12), 705-709. <https://doi.org/10.1089/cyber.2010.0492>

Festinger, L. (1954). A theory of social comparison processes. *Human Relations*, 7(2), 117-140. <https://doi.org/10.1177%2F001872675400700202>

Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics*. London: SAGE.

Glüer, M. i Lohaus, A. (2016). Participation in social network sites: Associations with the quality of offline and online friendships in German preadolescents and adolescents. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 10(2),21-30. <https://doi.org/10.5817/CP2016-2-2>

Grabe, S., Ward, L. M. i Hyde, J. S. (2008). The role of the media in body image concerns among women: A meta-analysis of experimental and correlational studies. *Psychological Bulletin*, 134(3), 460–476. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0033-2909.134.3.460>

Gyberg, F. i Friséen, A. (2017). Identity status, gender, and social comparison among young adults. *Identity*, 17(4), 239-252. <https://doi.org/10.1080/15283488.2017.1379905>

Harrington, R. i Loffredo, D. A. (2010). Insight, rumination, and self-reflection as predictors of well-being. *The Journal of Psychology*, 145(1), 39-57. <https://doi.org/10.1080/00223980.2010.528072>

Harter, S. (2012). *The construction of the self: Developmental and sociocultural foundations*. The Guilford Press.

Hong, G. W. i Hong, S. M. (2019). Relationships among body mass index, body image, and depression in Korean adults: Korea National Health and nutrition examination survey 2014 and 2016. *Journal of obesity & metabolic syndrome*, 28(1), 61. <https://dx.doi.org/10.7570%2Fjomes.2019.28.1.61>

Jerončić Tomić, I., Mulić, R. i Milišić Jadrić, A. (2020). Utjecaj društvenih mreža na samopoštovanje i mentalno zdravlje mladih. *In medias res: časopis filozofije medija*, 9(17), 2649-2654. <https://doi.org/10.46640/imr.9.17.4>

Kamps, C. L. i Berman, S. L. (2011). Body image and identity formation: The role of identity distress. *Revista Latinoamericana de Psicología*, 43(2), 267-277. Preuzeto s <https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=80521287005>

Karazsia, B. T., Murnen, S. K. i Tylka, T. L. (2017). Is body Dissatisfaction changing across time? A cross-temporal meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 143, 293-320. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/bul0000081>

Krayer, A., Ingledew, D. K. i Iphofen, R. (2008). Social comparison and body image in

adolescence: A grounded theory approach. *Health Education Research*, 23(5), 892-903.
<https://doi.org/10.1093/her/cym076>

Kemp, S. (2020). *Digital 2020: Croatia*. Preuzeto s <https://datareportal.com/reports/digital-2020-croatia>

Kemp, S. (2021). *Digital 2021: Croatia*. Preuzeto s <https://datareportal.com/reports/digital-2021-croatia>

Kim, J. W i Chock, T. M. (2015). Body image 2.0: Associations between social grooming on Facebook and body image concerns. *Computers in Human Behavior*, 48, 331-339.
<https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.01.009>

Kling, J. (2019). *Being at home in one's body: Body image in light of identity development*. (Doktorski rad, Sveučilište u Gothenburgu).

Kroger, J. (2006). *Identity development: Adolescence through adulthood*. Thousand Oaks: Sage publications.

Kroger, J., Martinussen, M. i Marcia, J. E. (2010). Identity status change during adolescence and young adulthood: A meta-analysis. *Journal of adolescence*, 33(5), 683-698.
<https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2009.11.002>

Lacković-Grgin, K. (2005.): *Psihologija adolescencije*. Naklada slap.

Lebedina-Manzoni, M. i Lotar, M. (2011). Percepcija sebe kod adolescenata u Hrvatskoj. *Kriminologija i socijalna integracija: časopis za kriminologiju, penologiju i poremećaje u ponašanju*, 19(1), 39-50.

Lee, S. Y. (2014). How do people compare themselves with others on social network sites?: The case of Facebook. *Computers in Human Behavior*, 32, 253–260. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2013.12.009>

Lewallen, J. i Behm-Morawitz, E. (2016). Pinterest or thinterest?: Social comparison and body image on social media. *Social Media+ Society*, 2(1), 1-9.
<https://doi.org/10.1177%2F2056305116640559>

Luyckx, K., Soenens, B., Berzonsky, M. D., Smits, I., Goossens, L. i Vansteenkiste, M.

(2007). Information-oriented identity processing, identity consolidation, and well-being: The moderating role of autonomy, self-reflection, and self-rumination. *Personality and Individual Differences*, 43(5), 1099–1111. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2007.03.003>

Malkoč, I. (2019). *Uloga korištenja društvenih mreža u izraženosti depresivnih simptoma adolescenata* (Diplomski rad, Sveučilište u Rijeci. Filozofski fakultet. Odsjek za psihologiju).

Maliković M. (2015): *Internetska istraživanja*. Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci.

Manago, A. M., Graham, M. B., Greenfield, P. M. i Salimkhan, G. (2008). Self-presentation and gender on MySpace. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 29, 446–458. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2008.07.001>

Marcia, J. E. (1966). Development and validation of ego-identity status. *Journal of Personality and Social Psychology*, 3(5), 551–558. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/h0023281>

Markham, A., Thompson, T. i Bowling, A. (2005). Determinants of body-image shame. *Personality and Individual Differences*, 38(7), 1529–1541. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2004.08.018>

McCabe, M. P. i Ricciardelli, L. A. (2005). A prospective study of pressures from parents, peers, and the media on extreme weight change behaviors among adolescent boys and girls. *Behaviour Research and Therapy*, 43, 653–668. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2004.05.004>

Myers, T. A. i Crowther, J. H. (2009). Social comparison as a predictor of body dissatisfaction: A meta-analytic review. *Journal of Abnormal Psychology*, 118(4), 683. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/a0016763>

Nesi, J. i Prinstein, M. J. (2015). Using social media for social comparison and feedback-seeking: Gender and popularity moderate associations with depressive symptoms. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 43(8), 1427–1438. <https://doi.org/10.1007/s10802-015-0020-0>

Noon, E. J. (2018). Social network sites, social comparison, and adolescent identity development: A small-scale quantitative study. *PsyPAG Quarterly*, 109, 21–25.

Noon, E. J. (2020). Compare and despair or compare and explore? Instagram social

comparisons of ability and opinion predict adolescent identity development. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 14(2). <https://doi.org/10.5817/CP2020-2-1>

Park, S. Y. i Baek, Y. M. (2018). Two faces of social comparison on Facebook: The interplay between social comparison orientation, emotions, and psychological well-being. *Computers in Human Behavior*, 79, 83–93. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.10.028>

Peck, D. (2008) Hanging Out and Growing up with Social Media. *Media Psychology Review*. Vol. 1(1). Preuzeto s: <http://mprcenter.org/review/peckhanging-out/>

Perry RH, Charlotte B, Isabella M i Bob C. (2004). *SPSS Explained*. Taylor & Francis Group.

Pokrajac-Bulian, A., Stubbs, L. i Ambrosi-Randić, N. (2004). Različiti aspekti slike tijela i navike hranjenja u adolescenciji. *Psihologijske teme*, 13(1.), 91-104.

Pregrad, J., Tomić Latinac, M., Mikulić, M. i Šeparović, N. (2010). *Iskustva i stavovi djece, roditelja i učitelja prema elektroničkim medijima - izvještaj o rezultatima istraživanja provedenog među djecom, učiteljima i roditeljima u sklopu programa prevencije elektroničkog nasilja „Prekini lanac!“*. Zagreb: Unicef. Preuzeto s: https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2015/09/IzvjestajIskustva_i_stavovi_djece_roditelja_i_ucitelja_prema_elektronickim_medijima.pdf

Rattinger, M. (2017). Aktivnosti i društvene mreže u slobodnom vremenu mlađih tinejdžera. *Školski vjesnik: Časopis za pedagoški teoriju i praksu*, 66(2), 222-237.

Roberts, D. F. (2000). Media and youth: Access, exposure, and privatization. *Journal of Adolescent Health*, 27(2), 8-14. [https://doi.org/10.1016/S1054-139X\(00\)00128-2](https://doi.org/10.1016/S1054-139X(00)00128-2)

Rudan, V. (2004). Normalni adolescentni razvoj. *Medix: specijalizirani medicinski dvomjesečnik*, 10(52), 36-39.

Salimkhan, G., Manago, A. M. i Greenfield, P. M. (2010). The construction of the virtual self on MySpace. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 4(1). Preuzeto s <https://cyberpsychology.eu/article/view/4231/3275>

Sampasa-Kanyinga, H. i Lewis, R. F. (2015). Frequent Use of Social Networking Sites Is Associated with Poor Psychological Functioning Among Children and Adolescents. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 18, 380-385. <https://doi.org/10.1089/cyber.2015.0055>

Sandhu, D. i Tung, S. (2006). Gender differences in adolescent identity formation. *Pakistan Journal of Psychological Research*, 21(1-2), 29-40.

Shapiro, L. A. S. i Margolin, G. (2014). Growing up wired: Social networking sites and adolescent psychosocial development. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 17, 1–18. <https://doi.org/10.1007/s10567-013-0135-1>

Suls, J., Martin, R. i Wheeler, L. (2000). Three kinds of opinion comparison: The triadic model. *Personality and Social Psychology Review*, 4(3), 219–237. https://doi.org/10.1207%2FS15327957PSPR0403_2b

Škařupová, K., Ólafsson, K. i Blinka, L. (2016). The effect of smartphone use on trends in European adolescents' excessive Internet use. *Behaviour & Information Technology*, 35(1), 68-74. <https://doi.org/10.1080/0144929X.2015.1114144>

Tantleff-Dunn, S., i Gokee, J. L. (2002). Interpersonal influences on body image development. U: T. F. Cash i T. Pruzinsky (Ur.), *Body image: A handbook of theory, research, and clinical practice* (str. 108–116). Guilford Press.

Thompson, J. K., Heinberg, L. J., Altabe, M. i Tantleff-Dunn, S. (1999). *Exactng beauty: Theory, assessment, and treatment of body image disturbance*. Washington, DC: American Psychological Association. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/10312-000>

Tiggemann, M. i Slater, A. (2013). NetGirls: The Internet, Facebook, and body image concern in adolescent girls. *International Journal of Eating Disorders*, 46, 630–633. <https://doi.org/10.1002/eat.22141>

Tobin, S. J., Vanman, E. J., Verreynne, M. i Saeri, A. K. (2015). Threats to belonging on Facebook: Lurking and ostracism. *Social Influence*, 10(1), 31–42. <https://doi.org/10.1080/15534510.2014.893924>

Trapnell, P. D. i Campbell, J. D. (1999). Private self-consciousness and the five-factor model

of personality: distinguishing rumination from reflection. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76(2), 284-304. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.76.2.284>

Uhls, Y. T., Espinoza, G., Greenfield, P., Subrahmanyam, K., i Smahel, D. (2011). Internet and other interactive media. U: B. Bradford Brown i J. Prinstein (Ur.), *Encyclopedia of Adolescence*, 2, 160–168.

Valkenburg, P. M. i Peter, J. (2011). Online communication among adolescents: An integrated model of its attraction, opportunities, and risks. *Journal of Adolescent Health*, 48(2), 121-127. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2010.08.020>

Vejmelka, L., Strabić, N. i Jazvo, M. (2017). Online aktivnosti i rizična ponašanja adolescenata u virtualnom okruženju. *Društvena istraživanja: Časopis za opća društvena pitanja*, 26(1), 59-78. <https://doi.org/10.5559/di.26.1.04>

Wang, W., Qian, G., Wang, X., Lei, L., Hu, Q., Chen, J. i Jiang, S. (2019). Mobile social media use and self-identity among Chinese adolescents: The mediating effect of friendship quality and the moderating role of gender. *Current Psychology*, 1-9. <https://doi.org/10.1007/s12144-019-00397-5>

Xie, B., Chou, C. P., Spruijt-Metz, D., Liu, C., Xia, J., Gong, J., ... i Johnson, C. A. (2005). Effects of perceived peer isolation and social support availability on the relationship between body mass index and depressive symptoms. *International Journal of Obesity*, 29(9), 1137-1143. <https://doi.org/10.1038/sj.ijo.0803006>

Yang, C., Holden, S. M. i Carter, M. D. K. (2018). Social media social comparison of ability (but not opinion) predicts lower identity clarity: Identity processing style as a mediator. *Journal of Youth and Adolescence*, 47(10), 2114-2128. <https://doi.org/10.1007/s10964-017-0801-6>

Yang, C., Holden, S. M., Carter, M. D. K. i Webb, J. J. (2018). Social media social comparison and identity distress at the college transition: A dual-path model. *Journal of Adolescence*, 69, 92–102. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2018.09.007>

Zimmermann, G., Mahaim, E. B., Mantzouranis, G., Genoud, P. A. i Crocetti, E. (2012). Brief report: The Identity Style Inventory (ISI-3) and the Utrecht-Management of Identity Commitments Scale (U-MICS): Factor structure, reliability, and convergent validity in

French-speaking university students. *Journal of Adolescence*, 35(2), 461-465.
<https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2010.11.013>

8. PRILOZI

Prilog 1. Uputa

Pozdrav!

Hvala ti što sudjeluješ u *online* istraživanju u kojemu se žele ispitati efekti socijalne usporedbe na društvenim mrežama i statusa identiteta na zadovoljstvo slikom tijela kod adolescenata u okviru znanstvenog projekta „Odrednice emocionalne prilagodbe tijekom normativnih životnih prijelaza“. Istraživanje se provodi u svrhu izrade diplomskog rada studentice s Filozofskog fakulteta u Rijeci. Sudjelovanje u istraživanju je anonimno i dobrovoljno te u svakom trenutku možeš odustati. Podaci će se analizirati isključivo na razini grupe, a ne na razini pojedinaca.

Molim te da pažljivo čitaš i odgovoriš na sva pitanja te da odgovaranje bude samostalno i iskreno, kako bi se dobiveni podaci mogli koristiti u daljnjem istraživanju.

Klikom na gumb "Dalje" daješ nam tvoj pristanak da podatke koristimo isključivo u navedene istraživačke svrhe. Rezultati istraživanja bit će dostupni u formi izvješća na isti način kao i poziv na sudjelovanje.

Unaprijed hvala na sudjelovanju!

Sa svim pitanjima možeš se javiti na mail: ibozi@ffri.hr